Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237, 4-0807
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 145. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 30-го ЛИПНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JULY 30, 1954. No. 145.

ЗДА БОРОНИТИМУТЬСЯ ВСЮДИ І ЗАВЖДИ — КАЖЕ АЙЗЕНГАВЕР

ПРЕЗИДЕНТ ЗАЯВЛЯЄ, ЩО БУДЕ РОЗЧАРОВАНИЙ, ЯКЩО КОНГРЕС НЕ УХВАЛИТЬ ЙОГО ПРОГРАМИ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер заявив на пресовій конференції, що ЗДА боронитимуться завжди і всюди, коли на них хтось нападе. Цю заяву склав президент на запит журналіста, який хотів знати думку президента про атаки комуністичних китайських літаків на англійський пасажирський літак та на американські рятункові літаки. Президент відкинув твердження комуністів і заявив, що американські літаки не були над китайськими водами, і що вони стріляли до комуністичних китайців тільки в своїй обороні. Одночасно Айзенгавер заявив, що американські літаконосці залишать околиці острова Гайнану, як тільки закінчать свої розшуки за жертвами катастрофи, спричиненої китайською варварською атакою. На думку президента китайські комуністи хочуть порізнити західніх союзників. Червоний Китай просив вибачення в Англії за зістрілення англійського літака і обіцяв винагороду для жертв цієї атаки, а з приводу подібного випадку з американськими літаками, китайські комуністи ще й накинулися на жертву своєї напасти — ЗДА. З інших закордонних справ, Президент славив новозаключену англо-єгипетську догоду в справі Суезу і признав слушність конгресовій резолюції про потребу надати суверенність Західній Німеччині. В домашніх справах президент заявив, що він буде розчарований, якщо Конгрес не ухвалить ще шістьох пунктів його програми, а саме законопроєктів про допомогу фармерам, зміну оподаткування, протикомуністичного закону, будівельної програми, соціяльного забезпечення і допомоги закордонові. Президент переконаний, що запропонована ним програма зміцнила б цю країну та збільшила б її безпеку в очах закордону.

НА „СОЮЗІВЦІ" СПРАВЖНІЙ „ВИСОКИЙ СЕЗОН"

На „Союзівці", мальовничій вакаційно-відпочинковій оселі Українського Народного Союзу при в'їзді в гори Кетскіл біля Кергонксону цей другий з черги сезон вже справді „високий". Бувають тижні і дні, що „Союзівка" заповнена майже до своїх можливостей, як це було, наприклад, останньої неділі, в якій було зареєстровано коло 250 гостей. Це потішаюче явище, бо заповнена „Союзівка" означає, що наші люди починають розуміти вагу вакаційного відпочинку поза розпеченими мурами міста та що вони і під час відпочинку прагнуть рідного середовища та рідної розваги. Вже тепер виявляється, що „Союзівка" матиме далеко більше, ширше і важливіше значення для УНС, всього його членства та нашої суспільности взагалі, ніж початково можна було передбачувати. Поминаючи її практичну вартість для нашого народу, про що не раз була мова, тепер спостерігаємо одне інтересне явище: „Союзівка" на свій лад „українізує" та здобуває для українців опінію і прихильність не тільки довколишнього американського загалу, але і припадкових, таких численних в цих околицях, прогульковців, між ними часом дуже важливих індивідуальностей різних ділянок американського життя.

В „Веселці", клюбовому будинку „Союзівки", тепер часто можна зустріти людей з місцевих американських урядових, господарських та професійних кіл. Наслухавшись українських пісень, одушевлюючись культурною поведінкою вакаційників, вони нагло пригадують собі, що й вони в якійсь формі зв'язані з українцями, що хтось в їх родині одружений з особою українського походження, то знову є в „бизнесі" з українцями і т. д. Часто трапляється, що фантазійні написи на дороговказах на „Союзівку" заманюють туди припадкових подорожних, і тоді вони не можуть намилуватись положенням „Союзівки", чистотою, знаменитим повітрям, красою природи та величавістю будинків і їх устаткування. „Союзівка" більш, ніж будьякі слова переконує запрошеного чи припадкового американського гостя про відчуття краси та культуру української вдачі. Під час розмов про „Союзівку" тема поступово змінюється, на чергу приходить її власник, УН-Союз, українці в Америці та український нарід на рідній землі. І так то „Союзівка" сама собою стає немаловажним засобом поширювання правди про Україну та приєднювання приятелів для української справи. А серед самих українців вона закріплює почуття власної вартости та гідности, зокрема серед широкого членства УНС, — власника і господаря цього прекрасного „клаптика України на американській землі". Нічого дивного, що „Союзівка" стає поступово теж і місцем масових прогулянок для Відділів УНС. І так то минулої неділі відвідали її зорганізованою прогулянкою союзівців з Аллентавну, Па., привозячи з собою своїх приятелів. Подібні прогулянки заповіли вже Відділи УНС з інших місцевостей. Тим часом слава про „Союзівку" досягнула вже також інші національні групи в Америці. Минулої неділі несподівано загостила на „Союзівку" спортова дружина „Русского Студенческого Христианского Движенія". З молодших гостей на „Союзівці" негайно зорганізувалась місцева спортова дружина, яка розіграла з гістьми змагання у відбиванку. Правда, „наші виграли", але гості виїхали з неменшим задоволенням та з великими симпатіями до своїх партнерів. Побачивши українське середовище і побувавши в ньому, вони, мабуть, стануть тепер противниками тих неправд, що їх часто поширюють про Україну і українців їхні земляки.

Сезон на „Союзівці" продовжується. В найближчий понеділок починаються тут курси українознавства для української молоді, здебільша тут народженої, хоч не бракує і прибулої з Европи. Це буде інавгурація нової ділянки у благородному призначенні цієї оселі, з якою зв'язані ще інші сміливі пляни, що зовсім певно вийдуть на добро цілій нашій спільноті.

ПРО ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ СССР

ПРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ ВИЯСНЮЄ МОЖЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ

В четвер, дня 15. 7. 1954 р. відбулася в Мюнхені, в кафе Люітпольд, пресова конференція з приводу приступлення українських науковців до „Інституту вивчення історії і культури СССР". Конференцію скликали представники українських наукових установ в Мюнхені, які здійснили це приступлення, а саме: від НТШ — проф. Володимир Кубійович; від УВАН — проф. Петро Курінний; від УВУ — проф. Іван Мірчук: від УТГІ — проф. Яким Вакуленко. Крім них прийняли участь — проф. Борис Мартос, проф. І. Бакало і проф. Михайло Ветухів. Конференцією проводив проф. Борис Мартос.

Про тло і мотиви приступлення українських науковців до „Інституту" звітував проф. Володимир Кубійович, який вів переговори в цій справі з компетентними мюнхенськими чинниками „Американського Комітету для Визволення від Большевизму" (АКВБ). Проф. В. Кубійович діяв при тісній співпраці з представниками чотирьох українських установ, НТШ, УВАН, УВУ й УТГІ.

Як основний мотив приступлення українських науковців до „Інституту" проф. Кубійович назвав тривогу керівників українського наукового життя на чужині за незадовільний і щораз послаблюючий стан української вільної науки. Українські науковці прийшли до переконання, що коли були б задовільні політичні і моральні передумови і забезпечена рівноправність українців з іншими націями в „Інституті", не було б перешкоди, щоб приступити до співпраці. На погляд українських науковців, які займалися тією справою, вимагані передумови були у висліді довгих переговорів і переборення низки труднощів нарешті задовільнені; цим відкрилася дорога до співпраці.

Нова побудова „Інституту"

Базою тієї співпраці є змінений статут „Інституту", який в попередньому вигляді робив „Інститут" виключно доменою росіян. Після внесених змін, новий статут створює тричленну побудову „Інституту", яка в дальшому буде складатися з — 1. Наукової Асамблеї, 2. Наукової Ради, 3. Дирекції.

Наукова Асамблея є найвищим тілом „Інституту". На сьогодні Наукова Асамблея складається із 13 українців, 20 росіян, 3 білорусів, 2 кавказців і 7 представників тюркських народів. До Наукової Асамблеї увійшли наступні 12 українців: доц. І. Бакало, проф. Я. Вакуленко, проф. М. Василів, проф. Є. Гловінський, проф. В. Кубійович, проф. П. Курінний, проф. Б. Мартос, проф. І. Мірчук, проф. Н. Полонська-Василенко, проф. П. Феденко, проф. О. Юрченко, проф. М. Ветухів. Виходить, одне місце ще не є обсаджене.

Вирішним виконним органом Асамблеї є 7-членна Наукова Рада, якій є підпорядкована Дирекція Інституту. Наукова Рада схвалює всі внески або затверджує згл. відкидає ті чи інші дії Дирекції. Далі Наукова Рада є відповідальна і вирішна у всіх питаннях наукового характеру, приймає або відкидає наукові праці, схвалює їх оприлюднення, приймає теми наукових праць, вирішує про уділення наукових стипендій тощо. В склад Наукової Ради увійшли: проф. Борис Мартос, як голова Наукової Ради (українець), професор Яким Вакуленко (українець), проф. П. Ковальковський (росіянин), проф. В. Мерцалов (росіянин), д-р С. Станкевич (білорус), д-р С. Торосьян (вірменин) і проф. Ц. Тоган (тюрко-бакшир), а в його заступстві д-р Тдіге Кірімал (кримський татар).

Адміністративним органом „Інституту" є 3-членна Дирекція в якої склад увійшли: головний директор В. Яковлев (росіянин), заступник директора доц. І. Бакало (українець) і учений секретар, проф. М. Міллер.

Американським головним дорадником „Інституту" залишається проф. Валліс і його заступник п. Александер.

Залежність від „Ділового Союзу"?

Полк. Архип Кмета підняв питання залежности „Інституту" від проектованого „Ділового Союзу". Як відомо, перед деяким часом керівник АКВБ, адм. Леслі Стівенс висунув проєкт побудови „Ділового Союзу", як організації народів СССР в екзилю для боротьби з большевизмом, при чому звернувся з цим до кіл КЦАБ-у, МАКЦ-у, як підстави тієї організації. З дотичних проголошень АКВБ виходило, що так само „Інститут" як і „Радіо Ліберейшн" мали б бути підпорядковані „Діловому Союзові".

У відповідь полк. Кметі, пп. проф. Кубійович, проф. Мірчук, доц. Бакало і проф. Вакуленко доповіли, що зверталися за вияснениями в цій справі до проф. Балліса і п.

(Закінчення на стор. 5)

РІ ЗАКЛИКАЄ ДО ВІЙНИ ПРОТИ ЧЕРВОНОГО КИТАЮ

КОРЕЙСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ, У ПРОМОВІ ПЕРЕД КОНГРЕСОМ, ПРОПОНУЄ СТВОРИТИ 2-МІЛЬЙОНОВУ АЗІЙСЬКУ АРМІЮ ДЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ АЗІЇ ВІД КОМУНІСТІВ. — КОНГРЕС ЗБЕНТЕЖЕНИЙ ВОЙОВНИЧИМ ХАРАКТЕРОМ ПРОМОВИ СИНҐМАНА РІ

Вашингтон. — 79-літній корейський президент Синґман Рі промовляв перед американським Конґресом і пропонував, щоб ЗДА дали зброю, літаки та кораблі двомільйоновій азійській армії, яку треба поставити на ноги і яка почала б відплатну війну проти комуністичного Китаю. 79-річний корейський президент казав: „Пригадаймо собі, що не може бути миру в світі, який є напівкомуністичний, а напівдемократичний. Ваше негайне рішення потрібне тепер, щоб врятувати Азію для волі, бо це автоматично розв'язало б проблему світового комунізму в Европі, Африці і Америці". (Сенатори й конґресмени часто оплескували промову президента Рі, але ктоли він говорив про атаку на червоний Китай, панувала в залі глибока мовчанка). Рі заявив, що провідна думка совєтської стратегії для завоювання світу — це не допустити до війни так довго, доки комуністи не матимуть досить водневих бомб і міжконтинентальних бомбардувальників, щоб негайною атакою знищити центри американської промисловости та летовища. Рі вже давніше домагався відновити війну в Кореї, але аж тепер він закликає до війни проти комуністичного Китаю, підкреслюючи, що ЗДА не потребували б дати ні одного вояка, тільки допомогу зброєю, літаками та морською фльотою. Якщо б Совєти хотіли допомогати Китаєві, казав корейський президент, тоді була б нагода знищити летунством совєтські промислові центри та летовища. „Поки не здобудемо Китай, казав Рі, то не до подумання кінцева перемога вільного світу".

През. Рі вказав на знаменитий успіх акції ген. Ван Фліта, що створив найсильнішу нині протикомуністичну силу в Азії — південно-корейську армію. Півтора мільйона південних корейців, мовляв, ждуть тільки на вишкіл і зброю, щоб воювати проти Червоного Китаю, а 630,0000 ворожих комуністам китайців пропонує Чіянґ Кай-шек у боротьбі проти комуністичного китайського режиму. Той режим, казав Синґман Рі, розпоряджає дво і пів мільйоновою армією, але мораль в тій армії низька і це виявилось тоді, коли поверх 14,000 китайських полонених в Кореї відмовились вертатися до Китаю, а тільки 200 вояків вернулися до комуністів. Комуно-китайський режим винищив 15 мільйонів своїх опонентів, але тисячі китайців все ще борються в рядах партизанів. Також економіка Китаю дуже мізерна і залежна від імпорту морським шляхом. Коли б ЗДА замкнули цілком морський довіз — в транспорті Китаю настав би хаос. Рі закликав не гаяти часу, який працює для комуністів, особливо ж допомагає Москві накопичити ті водневі бомби, якими вона задумує обкидати Америку. Рі назвав свій проєкт „твердою доктриною", але, мовляв, комуністи зробили твердим цілий світ, „в якому бути м'яким — значить стати невільником".

З негайних коментарів американської преси, як також з глухої мовчанки, якою Конґрес стрінув був відважний проєкт корейського Президента, видко, що Конґрес збентежений його виразним закликом до третьої світової війни.

Фляндерс таки внесе резолюцію проти МекКарті

Вашингтон. — Республіканський сенатор Ралф Е. Фляндерс заповідає, що він таки внесе резолюцію проти сенатора Джозефа МекКарті, щоб змусити Сенат заявитися, чи він схвалює методи переслухань висконсинського сенатора. Фляндерс робить це проти волі проводу своєї партії, яка відмовляє його від того, щоб він робив цей внесок. Але Фляндерс переконаний, що йому вдасться поставити резолюцію проти волі Республіканської Партії. Коли більшість сенаторів заявиться за тим, щоб відложити внесок Фляндерса — то це означатиме, розумує Фляндерс, що Сенат підтримує дотеперішню діяльність голови Сенатської Слідчої Підкомісії. — Сам сенатор МекКарті, зізнаючи перед Сенатською Підкомісією, яку очолює сенатор Вільям Дженнер, заявив, що й надалі можна вести слідства в справі підривної діяльности деяких урядовців навіть тоді, коли в комісії присутній тільки один сенатор, бо інакше не могли б працювати сенатські комісії й підкомісії. МекКарті схвалював також телевізійні передачі, які відбувались під час сенатських переслухань.

Обструкція в Сенаті матиме вплив на вислід цьогорічних виборів

Вашингтон. — Довга обструкція демократичних сенаторів, звернена проти ролі приватних фірм у продукції атомової енергії, матиме вплив на вислід цьогорічних виборів, бо демократи закидатимуть республіканцям підтримку приватного капіталу коштом загального добра. Високий урядовець Крайового Демократичного Комітету заявив республіканцям: „Нарешті ви дали нам вістря до нашого списа!" Звертають також увагу на те, що не всі демократи виступали проти приватних фірм під час цієї довгої боротьби в Сенаті і не всі республіканці погоджувалися з пропозицією уряду, але підтримували його внесок тільки з льояльности до свого партійного проводу. Демократи побоювалися, щоб їхню опозицію широкі громадські кола не вважали за ознаку, що демократичні сенатори взагалі не хочуть допустити до ухвалення програми Айзенгавера, виявляючи тим способом свою невідповідальність перед державними інтересами, бо громадянство цікавилося не самою причиною обструкції в Сенаті, а її зовнішніми виявами.

Частина ніяґарської кручі впала в безодню

Ніяґара Фоллс, Н. Й. — Велика частина ніяґарської кручі, що називається Проспект Пойнт, відірвалася від решти землі і впала у вир, що внизу водоспаду. Тисячі людей придивлялися, як 185 тисяч тонн скали і землі скотилися в безодню, що глибока на 170 стіп. Не було жадного нещасливого випадку в людях, бо, на щастя, тоді не було там людей, хоч на цій частині ніяґарського узбережжя часто люблять перебувати ті, що відбувають пошлюбні подорожі. Знавці оцінюють, що ця завалена частина є 200 стіп завдовжки, 50 стіп завширшки і на 150 стіп глибока. В цьому місці беріг водоспаду є на 160 стіп високий. Подібний випадок був 17 січня 1931 року, коли також впала в воду частина берега при водоспаді і змінила була краєвид цієї околиці на американському боці славного дива природи.

Захід не вірить заявам совєтських лікарів про їхні успіхи

Сан Павльо, Бразилія. — На 6-му Міжнародному Конгресі в справі поборювання пістряка виступили і совєтські вчені, які хвалилися своїми великими успіхами в боротьбі проти цієї недуги. Д-р Александер Савіцький, член совєтської Академії Медичних Наук, заявив, що в РСФСР у 1953 році досліджено 10 мільйонів осіб у віці понад 35 років і виявлено 8-9 осіб на тисячу з ознаками пістряка. Д-р Савіцький хвалився, що 65 відсотків усіх хворих вилікувано завдяки тому, що держава запровадила примусове лікування. Лікарі із вільних країн заявляли, що вони не вірять цьому твердженню совєтського вченого. Д-р Ніколай Блохін в своїй доповіді сказав, що причини виникнення пістряка не тільки зовнішні, бо досліди в Совєтах виявили, що „розвиток злоякісних наростів залежить також від загального стану організму, а головно від функційних змін у діяльності центральної нервової системи". Лікарі вільних країн більше цікавилися самою появою совєтських лікарів, ніж їхніми висновками. Д-р Е. А. Павлов із Харкова повідомляв, що в УССР досліджено 1,700,000 жінок і в кожної сотої жінки виявлено ознаки пістряка матиці. Вилікувані випадки — заявив він — становлять від 57 до 70 відсотків. Ці відсотки д-ра Павлова також викликали скептицизм у лікарів вільних країн.

● **Суддя Блеквелл** у Йоганісбурґу, столиці Південно-Африканського Союзу, пішов по лінії комунофільської організації „Вільний Конґрес Демократів", що запротестувала проти присутности поліції на зібраннях цієї організації. Новопризначений начальник південно-африканської поліції заявив, що поліція все одно буде являтися на політичні зібрання, а протест цієї організації доведе до широкої акції проти комуністів.

71-літній православний митрополит перед комуністичним судом

Беоґрад. — У столиці Чорногорії Цетинії розпочалася судова розправа проти 71-літнього православного митрополита Арсенія Брадваневіча, оскарженого в цілому ряді „злочинів", що їх він нібито доконав проти комуністичного режиму. Між іншим, його оскаржують в тому, що він очолював групу з чотирьох православних духовників, які підготовляли „змову" проти держави. Крім цього, йому закидають „очорнювання" комуністичної партії в Чорногорії у листі, в якому він скаржився на місцевих партійних „достойників" за їх поведінку супроти Церкви та духовенства. Йому закидають, врешті, „сіяння релігійної ненависти". Старенькому владиці загрожує кара в'язниці до 15 років, себто доживотнє запроторення до в'язниці.

Французька преса настрашена американською рішучістю

Париж. — Рішучість, з якою американський уряд зареаґував на піратський напад комуно-китайських літаків на англійський літак, що в ньому знаходились також американські громадяни, особливо ж знищення американськими літаками двох комуно-китайських машин, що зважились заатакувати американців, — зляками французів маривом нового міжнародного конфлікту. Деякі поважні паризькі часописи протиставлять „спокій", з яким, мовляв, Англія зустріла комуно-китайський напад, з „нервозністю" З'єдинених Держав, які зареаґували висланням своїх літаконосців і збиттям двох комуністичних літаків. Ці часописи не вбачають злочинности й варварства в нападі комуністів на безборонний пасажирський літак, та зухвальства в заатакуванні американських літаків, але пишуть про американську „нервозність" у підході до комуністичного Китаю. Звертаючи на це увагу, американська преса зазначує, що французький прем'єр Мендес-Франс невдоволений з цих подій на Далекому Сході.

За суверенність для Західньої Німеччини

Вашингтон. — Комісія для закордонних зв'язків при Сенаті прийняла резолюцію, що поручає Президентові визнати власним рішенням суверенність Західній Німеччині, якщо Франція не ратифікує пакту Оборонної Спільноти. В резолюції не говориться про цей пакт і про Францію, але такий її сенс виразно видний з натяку, що Президент має рішити, „коли розвиток майбутніх подій зробить бажаним такий крок". Відбудову німецької суверенности сенатська комісія вважає необхідною, щоб Німеччина „могла спричинитися до скріплення міжнародного миру і безпеки". Резолюція сенатської комісії має дістати ще апробату повного сенату, але це напевне станеться з уваги на загальне переконання в сенатських і конґресових колах, що не можна довше зволікати з признанням Західній Німеччині суверенности. Президент має право сам визнати якусь державу чи режим, при чому проголошення такого визнання рівнається автоматично ствердженню суверенности даної держави. Передбачаючи, що, на випадок відмови збоку Франції ратифікувати пак Оборонної Спільноти, президент проголосить визнання суверенности американської зони в Західній Німеччині, а англійці зроблять те саме у відношенні до своєї зони. Тоді цим двом зонам надається також право обмеженого збросння.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Айзенгавер** фотографувався досі із 106 конґресменами й сенаторами, які користуватимуться цими фотознімками під час виборчої кампанії цієї осени. Також кілька кандидатів, що вперше стають до виборчих змагань, просили призидента про спільну фотографію. Сам президент ні за кого не буде агітувати, а тільки боронитиме загально свою програму.

● **Уряд Іміґрації** і Натуралізації в Ню Йорку наказав задепортувати 53-річну Анну Зазуляк до Канади, як дійсного члена комуністичної партії. Вона є канадійською громадянкою і жила в ЗДА 34 роки.

● **Рей Дженкін,** який проводив сенатськими переслуханнями в справі конфлікту сенатора МекКарті з армією, аж тепер закінчив свою працю і зредаґував протокол цих переслухань на 447 сторінок. Оригінальний протокол обіймав 7,000 сторінок.

● **Комітет Американських Ветеранів** закликає інші ветеранські організації не брати участи в обіді на честь 27-річного Роя Кона — правного дорадника сен. МекКарті, який недавно мусів зрезиґнувати з свого становища. Але цей обід відбувся в Ню Йорку з великою парадою при участи двох тисяч осіб, до яких промовляв сен. МекКарті.

● **Провідник повстання** проти уряду Коста Ріка — Клявдіо Мора Моліна, після невдалої битви з урядовими військами над річкою Сарапікві, втік через кордон до Нікараґуа. У битві згинув урядовий лайтенант, кілька повстанців попали в полон, а решта втекли до Нікараґуа.

● **Губернатор Гаваїв** Семюел Вайдер Кінґ заявив, що боротьба за здобуття стейтових прав для цих островів не скінчилася, хоч теперішній Конґрес її не вирішив. Він вірить, що найближчий Конґрес у січні 1955 році напевно прийме закон про призання стейтових прав для Ґаваїв.

● **За сім миль від Пойнт** Плезент Віч у Ню Джерзі шість чоловіків і стільки ж жінок ловили рибу з рибальського човна. У мряці наїхав на них норвезький вантажний пароплав. Дев'ять осіб поранено, а троє впали в море.

● **Новий ґватемальський** уряд наказав арештувати п'ятьох членів попереднього прокомуністичного уряду, що привласнили 1,000,000 долярів із державних фондів.

● **Католицький священик** о. Артур Тіберт, що жив 27 років між ескімосами, склав англійсько - ескімоський словник, який обіймає 4 тисячі слів. Він буде допоміжним підручником для релігійних місій, що працюють в Арктиці.

В СВІТІ

● **Совєтська морська фльота** має 750,000 моряків і будує більше кружляків, як усі інші великодержави, разом узяті, — заявив речник англійського уряду в палаті лордів. Совєтська фльота має тепер уже 20—25 модерних кружляків, понад 100 модерних нищильників і коло 350 підводних човнів. Морська фльота має коло 3,000 літаків. Совєтські доки будують 8—10 великих кружляків.

● **У викопалинах** старинного грецького міста Паестуму, за 50 миль на південний схід від Неаполю, в південній Італії, відкрито кімнату, наче крамничний склад, де знайдено дві амфори і 6 інших посудин („гидії"), виповнених субстанцією, дуже похожою на мед. Тому, що ті амфори й інші посуди походять, за оцінкою фахівців, найменше з 6 століття перед Хр., то знайдений „мед" мав би коло 2,500 років.

● **Ґеза Капус** — прізвище молодого мадярського лікаря, якого драматична втеча з Мадярщини викликала була минулого року світову сенсацію: він з родиною втікав через заміноване поле, на якому мусів ще перетинати кільчастий дріт, а комуністична сторожа обстрілювала їх із скорострілів. Він перекинув через дріт на австрійський бік свою 7-літню доньку, потім вернувся за важко раненою дружиною (їй потім ампутовано ногу). Це перша родина, що дістала в Европі візу до ЗДА за новим іміґраційним законом. Її прийме на авдієнції президент Айзенгавер.

● **Суддя Найвищого Суду** Віллям Даґлес виїхав з Австралії, де був на феріях, дуже невдоволений з тамошніх харчів. Йому давали самі австралійські лакомники, як ось: смажені голубині яйця на сніданок; кенґурове м'ясо з начинкою на обід і печеного лиса на вечерю. Цю їжу Даґлес називав „страшною".

● **Сіямська поліція** пішла на співпрацю з малайською у переловлюванні комуністів, що переходять кордони тих двох держав; появляючись, здебільша з комуністичного Китаю. Одна така поліційна акція тривала тиждень і закінчилась, як подають часописи, розгромом комуністів.

● **У Тунісі 2,000 поліціянтів** перешукували арабську дільницю, ганяючись за атентатчиком, що минулої неділі застрелив французького полковника, командувача прибічної сторожі туніського бея. Арештовано поверх 40 осіб.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

РОЗВАЖЛИВІСТЬ У РЯТУВАННІ

Українські скитальці, які опинилися в З'єдинених Державах, пережили — як і всі ДіПі — не одно лихо. Та найбільше натерпілись ті, що жили довгий час у совєтському пеклі, що зазнали совєтського терору, тюрми чи каторжної праці. Тому й не диво, що навіть тоді, як такі люди з наболілою душею та незагоєними ще фізичними ранами опинилися у вільній та правовій країні, вони все ще залякані, особливо, коли в їхніх „документах" не все в якнайкращому порядку, а таке, як знаємо, буває.

З такого боку треба дивитися на те переслухання, яке відбулося недавно в Шікаґо у справі Петра Вальківця з України під Совєтами, що то сам зголосився до уряду, щоб заявити, як він зі страху перед примусовою репатріяцією подав американській еміґраційній владі неточні дані про місце свого народження. Петро Вальківець, син якого служить в американській армії, хоче бути чесним американським громадянином. Через те його болить, що він мусів подати неправдиві дані, бо інакше не міг врятувати себе і родину від примусової репатріяції до Совєтів. Той біль став вкінці таким докучливим, що Вальківець не міг уже його довше стерпіти, сам пішов до влади і признався, що подав у своїх документах неправдиві дані.

Таких Вальківців є в Америці більше, і є вони в кожній етнічній групі, яка походить з тих земель, що їх зараховано, чи ще й далі зараховують до „Росії". Тому саме вони стали тепер проблемою. Бо хоч закон є законом, самі урядові власті відчувають, що треба доконче щось зробити, щоб таким людям дати змогу виправити документи так, щоб вони могли легально вибирати другі папери і ставати повноправними громадянами. Якби того не було, то не було б і переслухання Вальківця в Шікаґо в такому виді, як це сталося. Редакційна стаття „Шікаґо Дейлі Трібюн" з дня 8 липня п.н. „Хто обманув", про яку вже була мова в нашій газеті, є доказом того, що й американський нарід симпатизує з такими особами, як Петро Вальківець, які рятуючи своє життя, були змушені подавати неправдиві дані, бо інакше не були б врятувались і не дістались до Америки. Як ця проблема буде остаточно вирішена, покищо не знати. Але коли з чимсь симпатизують і уряд і громадянство, то важко припустити, щоб не знайшовся вкінці спосіб розумної й справедливої полагоди, а вже прямо виключене, щоб в таких випадках була застосована депортація.

Справа Петра Вальківця є в руках адв. Романа Смука, і вона буде доведена до кінця, як надіємось, з успіхом. Якщо так станеться, то це багато допоможе в інших того роду випадках. Якраз переглядаємо найновіші числа Конґресового Рекорду і подибуємо там, як от в числі з 20 липня, прізвища сотень ДіПі, зголошені різними конґресменами в Палаті Репрезентантів, для признання їм права на постійний побут, з тим, щоб їх вважати за таких, які дістались до ЗДА в законний спосіб. Очевидно, всі ті справи мусять бути полагоджувані індивідуально. Але вже та маса осіб, які є в Конґресовім Рекорді, вказує наглядно, що це — велика проблема, яку, скорше чи пізніше, треба буде формально й законно вирішити. Тому немає найменшої потреби робити з цієї пекучої й болючої справи такий розголос, з якої могло б виходити, що ЗДА допускаються якихось знущань над невинними людьми, жертвами совєтського терору, позбавляючи їх прав людини та людської гідности. Ми свідомі того, що всюди є багато людей, які хотіли б з щирого серця допомогти цій справі, як помагають їй у Шікаґо. Те саме може й повинно бути в інших громадах, коли наш чоловік знайдеться в такій біді, як та, про яку тут мова. Допомагати треба, це наш моральний обов'язок, але боронити треба в такий спосіб, який допомагає, без шуму і гуку, тим чинникам, що самі шукають виходу з цієї справи. Та проблема для нас не нова. Її піднімав уже не раз ЗУАДКомітет, а представник цієї організації, д-р В. Ґалан, зізнавав про це на переслуханні в Шікаґо, покликаючись при тому на урядові документи та заяву теперішнього сенатора Герберта Лімена, як ще був він головою УНРРА. Цю справу обговорювано теж і на нарадах УКК. Отже не є вона призабута чи злегковажена, але ведена так, як цього вимагають обставини і добро тих, до кого вона відноситься.

Прем'єр Франції з авторитетом

У Франції сталася небувала подія: коли її прем'єр вийшов на трибуну в палаті репрезентантів, щоб скласти звідомлення за місяць свого урядування, велика більшість послів, разом із масою публіки на ґалерії, піднялися з місць і влаштували йому овацію. Це не була однодушна опінія, бо чимало послів посередині залі і по правому її боці сиділи мовчки, демонструючи свій щонайменше холод у відношенні до голови уряду та його успіхів. Проте сам факт такої маніфестації, влаштованої прем'єрові перед його промовою і після неї, нечуваний у Франції від часу, коли після другої світової війни першим її прем'єром і одночасно головою держави був генерал де Ґоль. Однак де Ґоль мав тоді ще начебто німб національного героя, — генерала, який не заломився у своїй вірі в перемогу Франції під час найстрашнішої в її історі катастрофи і очолював першу владу після вигнання зненавидженого ворога. Пр'єр Мендес-Франс не має минулого, яке фасцинувало б земляків, і взагалі в широкій французькій опінії є „гомо новус", дармащо ані роками (47 років), ані політичним стажем не є новаком.

Провінціяльний правник і депутат в Лювіє, займався передусім економікою. У першому післявоєнному уряді де Голя був міністром національної економії (фінансів), але, при виборі кандидата, чималу ролю відіграло й те, що всю другу світову війну перебув в армії, в летунстві, спершу в Сирії, потім на англійському острові, належачи до ескадрилі, яка раз-у-раз вилітала з різними завданнями проти німців. Опинившись перед зруйнованою до споду економікою краю, Мендес-Франс вніс радикальний проєкт припинення інфляції й оздоровлення фінансів: заблькувати всі банкові конта й випустити нову валюту, подібно, як це зробила була Бельгія. Проте цей проєкт був відкинений і Мендес-Франс зрікся свого становища. Інфляція продовжувалась і стала найпершою проблемою Франції. Хоч її похід припинив приплив американської допомоги, яка врятувала Францію від повного банкротства (французи мають дуже коротку пам'ять), проте господарська криза існує у Франції далі і вимагає радикальних реформ. Мендес-Франс здобув собі опінію члена парляменту, який раз-у-раз пригадував дуже прикрі болячки і завжди пропонував дуже непопулярні способи їх лікування. Отож і як голова фінансової комісії парляменту вічно виступав проти системи державного господарського протекціонізму, який спутує приватну ініціятиву та конкуренцію, і проти політики, яка не рахується з фінансовими спроможностями.

Він виступав, таким чином, проти амбіцій французьких законодатців, які кажуть, щоб Франція зберегла всі свої заморські посілості в Азії і водночас була першою потугою на західно-европейському суходолі. Він завжди вказував, що Франції не стати на таку політику і що вона мусить вибрати: або боронити свого характеру Унії, або центр ваги покласти на свою ролю в Европі. І від себе дораджував це останнє. „Щоб виграти війну в Індо-Китаї, ми мусіли б мати пів мільйона вояків. Ви ніколи не матимете їх, бо ніколи не вишлете туди війська, змобілізованого у Франції". Два роки пізніше сказав, що вигляди на мир в Індо-Китаї гірші, як були рік тому, а за рік вони ще більш погіршаться. В усіх цих справах, як видно нині, казав правду. Взагалі ставився до закордонно-політичних проблем під кутом економічних спроможностей Франції. Вказуючи постійно на поганий економічний стан краю, дістав марку песиміста. Проте наспраді був реалістом. Він залишився таким і надалі, з своєю давньою впертістю і просто дріб'язково-совісним підходом до всіх своїх завдань. Як на доказ його впертости, вказують на послідовність, з якою почав переводити в життя рішення — їздити зимою на лещатах. Навчився він того спорту на 43-му році життя, при чому кількакратно ломив чи скручував собі то одну, то другу ногу й наражувався на дотинки збоку своїх приятелів та підростаючих дітей (два сини: 19 і 18 років). Але не закинув і по нині лещетарського спорту.

З тою самою впертістю він виступав із своїми думками в парляменті: у закордонній політиці — закінчити війну в Індо-Китаї, поширити автономію в Марокко й Тунізії, обмежити свою ролю в НАТО відповідно до фінансових можливостей, тому не допустити, щоб німці зайняли рівнорядне становище в НАТО, бо вони, мовляв, витиснуть французів з їх політичних позицій і стануть внедовзі знову ґрізні і для самої Франції. В господарських справах він пропонував збільшити продукцію, давши більші можливості взаємній конкуренції, зате спутати, а частинно й скасувати картелі та позбутися задорогих і більше престижевих, як ужиткових ділянок промислу. Це все звучало дуже рисковно й дуже непопулярно, бо непопулярний був передусім його принцип: дивитися в очі ситуації і не лякатися ніякого способу, яким можна б її опанувати. Тому теж, коли він був десиґнований на прем'єра в червні минулого року, його тодішня кандидатська промова не переконала послів — і він провалився. До речі, цим разом, у червні 1954 року, він три дні працював над своєю кандидатською промовою, що її мав виголосити в парляменті. (Виголосивши її, дістав був 419 голосів проти 154, при всіх 627 послах французького парляменту).

Економіст і людина впертої праці з нахилом входити в деталі — він не є фанатиком ніякої доктрини. Він — реаліст і достосовується до реальних можливостей. Тому й за той перший місяць його урядування виявились невірними деякі приписувані йому речі. Неправдивим виявилось, що він хоче опертися на комуністів, і тому діятиме по комуністичній лінії. Навпаки, він заявив, що не прийме прем'єрства, якщо воно буде узалежнене від комуністичних голосів. Відмовився підписати в Женеві такий договір, що його не прийняли б до відома З'єдинені Держави. Зробив дуже добре враження на державного секретаря Дж. Ф. Доллеса під час 5-годинної конференції у Парижі й обстоює союз Франції з ЗДА і Англією, як наріжний камінь французької політики. Здобув собі сильну позицію у Франції, перевівши за місяць у Женеві те, що заповів, поставивши комуністів перед ультимат: або підуть на компроміс, або він подасться до димісії з усіми наслідками в міжнародній ситуації. Тепер має до розв'язки три проблеми: 1) пакт Оборонної Спільноти, з яким не можна довше зволікати, 2) заколоти у Марокко й Тунізії і 3) господарська криза у Франції. Своєрідним парадоксом є те, що Мендес-Франс, амбіції якого не виходили поза економічні проблеми й переведення низки економічних реформ, мусить передусім займатись закордонно-політичними проблемами. Вже в найближчому часі виясниться, чи він стане для Франції тим, чим за часів Вікторії став в Англії Дізраелі, чи зазнає тої самої долі, що зазнали її перед ним 19 його попередників, повоєнних прем'єрів, які провалились в атмосфері партійної засліплености й упадку політичного здорового глузду в сучасній Франції. Дуже можливо теж, що він стане не Дізраелем Франції, а Бенешом: бо женевський договір може виявитись похилою площиною, якою котиться все, що лише подобає на угодівство з комуністами.

Д-р З. Лесько

За об'єктивність пізнання

З досвіду знаємо, як тяжко пізнати якусь людину. Куди трудніше пізнати якийсь нарід. Проте воно не тільки корисне, але до певної міри й конечне: пізнаючи чужинців, серед яких приходиться нам жити, ми вивчаємо всі великі надбання їхньої культури, їхні звичаї, вдачі, темпераменти тощо — а це захоронює нас від багатьох непорозумінь та огірчень і робить наше перебування поза рідними землями легшим, більше життєважним, а з перспективи історії може й корисним. Тому й не дивно, що кожна культурна держава прив'язувала і прив'язує велику вагу до закордонних подорожей своїх громадян. Вони не тільки нав'язують тісніший зв'язок своєї держави зі світом, але, повертаючись додому, приносять своїм землякам багато корисного з ділянки науки, мистецтва чи техніки.

Безперечно, побут нашої еміґрації багато в чому різниться від подорожуючих громадян. Ми маємо змогу безпосередньо включитися в життя країни нашого поселення і бачити те життя не лише у його святково-репрезентативному вигляді, але й у подробицях його сірих буднів. Отже можемо пізнати його від самих основ.

Та при такій змозі криється для нас і небезпека: передусім небезпека заскорих, поверхових осудів.

Опинившись серед нових людей та обставин, новоприбулі майже з-правила розгублюються внутрішньо, попадаючи в скрайності настроїв: від вершка захоплення на дно розчарування й зневіри, чи навпаки. Соціологія стверджує, що найкритичніший час таких переживань триває принайменше протягом першого пів року.

І коли б хтось із еміґрантів у тому часі намагався дати вичерпний звіт про країну свого поселення, ми мусіли б ставитись до його слів принайменше з резервою.

Це потверджує також одна віденська публіцистка і письменниця, Ева Гейзе, що, відбувши подорож по різних країнах світу, написала: „Хто зустрічається вперше з чужинною культурою — той спочатку не вміє відрізнити доброго і правдивого від маловартного і незначного, бо до цього потрібно довшого часу, досвіду і знання".

Але навіть довше перебування серед чужих не може дати ще запоруки, що ми їх добре пізнали. У видаванні осуду про інших грішимо найчастіше суб'єктивізмом. Наша народна приповідка, що кожний судить по собі, пригадує нам це чи не найкраще. Добре ще, коли, судячи суб'єктивно, тобто добачаючи тільки такі прикмети і явища країни, що найкраще обґрунтовують наше особисте наставлення — заховаємо це для себе. Коли ж схочемо таким пізнанням ділитися з ширшою публікою, то легко можемо наробити шкоди, впроваджуючи її в блуд. А втім, критично наставлені читачі не легко дадуть себе обманути: читаючи самі тільки догани чи самі тільки похвали у якомусь репортажі, кожний завважить, що до правди тут ще далеко: нема бо на світі народів абсолютно добрих, чи абсолютно злих.

Безперечно, деякі труднощі у докладному пізнаванні ставить нам і саме життя: поринувши у його дрібничкову буденщину, ми не можемо пізнати природної краси та величі даної країни, високих вартостей її провідних людей чи вартісних духових прикмет її народних мас. Не забуваймо, що вільний нарід, який має відвагу признаватися одверто до своїх хиб, не стоїть зле, але радше навпаки. Уміти відкрити й оцінити добрі прикмети народу — це штука. А проте, каже психологія, не можна як слід зрозуміти якогось народу, не пізнавши його найвищих вартостей.

Невластиве пізнавання чужинців криє в собі також небезпеки для еміґрантів, як національної спільноти: так, як поодинока людина може пізнавати себе тільки в інших людях, так і нарід, як цілість, може пізнавати свої вартості та недоліки лише в інших народах. У безпосередній зустрічі зі світом це для нас добра нагода. Невміння пізнавати інших об'єктивно може легко збудити в нас почуття меншовартости або засліпленої гордости. Що одне й друге має згубні наслідки, про це здається не треба й пригадувати.

Коли ж натомість пам'ятатимемо постійно про наш обов'язок гідно репрезентувати нашу націю перед світом — тоді невідмінно мусимо знати і наші національні цінності: рідну історію, звичаї та взагалі культуру і ними жити не тільки у народних домах та на аматорських сценах, але передусім у щоденному житті. Це збереже нас не тільки морально, як одиниці, але тим і тільки тим можемо збудити респект чужинців до нас, як до нації. Бо, з одної сторони: як можемо вимагати, щоб шанували нас чужі, коли б ми не вміли шанувати самих себе, а з другої сторони, як каже згадана вже публіцистка: хто покидає свою культуру — а вона завсіди залежна від релігійности, — той покидає найбільше собі питоме, вирікається самого себе і так приготовляє свою власну загибіль.

Ярослав Курдидик

Можливість конфлікту через льодові гори

Ми писали вже давніше про те, що американські т. зв. арктичні воєнні з'єднання „заволоділи і озброюють" арктичні крижани-велетні. Всіх цих плаваючих льодових островів є дев'ятнадцять, але американці вибрали з-поміж них три найбільші й дали їм серійну назву Т-1, Т-2, Т-3 і т. д. На перших двох розбудовано метеорологічні станції, а третій перетворено на тимчасове летовище, що його вживало американське летунство під час останніх арктичних маневрів.

З початку цій справі не приділялось надто великої уваги, але совєтська преса, зокрема офіційний орган збройних сил „Красная Звезда", зняла лемент, що, мовляв, ці маневри мають чисто аґресивний характер і є нічим іншим, як прихованою й підступною підготовою до того, щоб з цього боку вразити колись смертельно „волелюбний" Совєтский Союз.

Ще в квітні 1926 р. Верховний Совєт СССР проголосив був декрет (очевидно без попереднього порозуміння та узгіднення з найближчими сусідами Канадою і ЗДА) про те, що весь невідкритий ще досі суходіл чи острови на арктичному відтинку, положені між полуденниками 32 ступенів, 4 мінути й 35 секунд східньої довжини і 168 ступенів 49 мінут і 30 секунд західньої довжини від Ґрініча належать до СССР і є його виключною власністю.

Одначе, в цьому декреті не взято до уваги явищ, що мають місце в арктичній смузі. Як відомо, ціла покрівля підбігунової смуги не є постійною, а зложена з поодиноких льодових піль, які під впливом коливання води, що її порушують морські течії, пересувається здебільшого з сходу на захід. Тому, що ці льодові гори занурені дуже глибоко у холодну воду, вони не то не розтоплюються, а навпаки деякі з них через намерзання води побільшують свою поверхню.

Логічно розцінюючи, така льодова гора не є ані частиною суходолу, ані ніяким островом, і тому, коли б американці її „освоїли" і розбудували на ній навіть постійне стратегічне летовище, то вона може теоретично — заплисти собі аж на ті арктичні терени, що їх совєтський декрет означає, як „свою власність".

І дійсно із своїм власним декретом большевики опинилися в дуже прикрому і клопітливому під оглядом правним положенні. Щоправда, вже в тому часі, як появився згаданий декрет, його критикували головно тому, що в ньому згадується тільки про суходіл і острови, а не згадано про те, що під анектуванням слід було зазначити також — „всі льодові поля, озера й відкриті проміжки води, що знаходяться поміж ними".

Большевики зокрема вразливі на арктичному відтинку ще й тому, що так званий „Морський Північний Шлях" теоретично був досі їхньою внутрішньою стратегічною дорогою, що мала пов'язувати Схід і Захід їхньої велетенської імперії. На випадок війни, для перекидування, чи перегруповування збройних сил, він мав бути закритим від „хижацьких очей капіталістичних держав". — Тепер він може бути не лише під постійною контролею альянтського летунства, але його можуть навіть спаралізувати. Отож СССР треба було б розбудувати цілу мережу оборонних баз в арктичній смузі, що у большевицькій дійсності не є такою легкою справою з огляду на технічну відсталість СССР. „Трансполярна війна" це сьогодні не теоретична фантазія, а справа, що входить у сферу звичайної можливости. Якщо взяти до уваги, що в СССР ведеться тепер у т. зв. елітних кругах пропаганда за тим, щоб увести „модифікацію" в інтерпретації не лише згаданого декрету з 1926 р., але взагалі уточнити розуміння границь „територіяльних вод", то з цього легко догадатися, що уточненням цього поняття „територіяльних вод" вони хочуть поширити їх якнайбільше і по змозі внести в цю справу хаос, неточності та неясності, використовуючи це, як покришку для того, щоби кожний ворожий літак совєтські винищувачі могли збивати так, як збивають над Балтійським морем, чи над водами Далекого Сходу.

Подразнений і аґресивний тон совєтської преси вказує на те, що большевикам не байдужа розбудова американцями цих крижанів-велетнів, які можуть послужити за випадок війни за найдалі висунені бази як для аґресивних, так і для контрольних цілей. Не виключене теж, що одна або друга сторона можуть попросту створити якийсь інцидент, що може стати претекстом для більшого, може навіть і ґльобального, конфлікту.

Іван Гончаренко

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ НАШИХ ДІТЕЙ В НОВИХ УМОВИНАХ

(3)

Трете — наша традиційна працьовитість, любов до праці. Може й несвідомо, але ми ставимося до праці не тільки, як до обов'язку, що дає засоби до життя. Праця для нас — то є моральний закон життя й росту. „Праця стала доповнюючим законом людської природи, тілесної і духовної, і людського життя на землі чи то окремо, чи в суспільстві. Необхідною умовою її тілесного, морального і розумового вдосконалення, її людської гідности, її свободи і, нарешті, її насолод і її щастя" (Ушинський — „Праця в її психічному і виховному значенні").

Четверте — шанування людини взагалі, а особливо старших. Це є шляхетна чеснота нашого національного характеру, що має вікову традицію. Треба думати, що вона пов'язана з нашою релігійністю. В наші часи ця чеснота занепадає, вироджується в пусту формальність. Виховникам слід звернути на це увагу, пам'ятаючи, що форма без змісту нічого не варта, що порожня формальність — початок деморалізації.

П'яте — любов до природи й оберігання її. В новому нашому оточенні діти не мають цього чуття і часто по-варварськи її нищать. Очевидно, їхні опікуни на це звертають увагу. А проте, природа має велике виховне значення. „Звіть мене варваром у педагогіці, — каже той же Ушинський, — але моє життя глибоко переконало мене в тому, що красвид має такий великий виховний вплив на розвиток молодої душі, з яким трудно змагатися впливам педагога; що один день, проведений дитиною серед природи, в полі чи в лісі, де її опановує якась туманна теплота, що розкриє молоде серце й зроджує безтурботно й несвідомо нові думки або зародки думок, джерелом яких є довколишня природа, — що такий день вартий багатьох тижнів, проведених на шкільній лавці". Слід прищепити дітям розуміння того, що природа є жива, що вона — джерело нашого добробуту, здоров'я і наших насолод. А тому не нищити її, а старанно піклуватися нею. Добре завести для дітей „куточки живої природи" вдома: рослини, квіти, акваріюм і привчати дітей ходити за ними. А влітку — частіше робити з дітьми прогулянки в ліс, у поле, на озеро. А ще краще, примістити своїх дітей у літні дитячі табори, наприклад, пластові.

Нарешті, волелюбність, демократизм і гідність особистости. Ці риси глибоко закорінені в природі українського духа. Але при цьому слід мати на увазі те, що протягом століть ми були поневолені нашими сусідами, які намагались знищити нас духово. Неволя, в якій би формі вона не була, понижує людську гідність, деморалізує її. Вона родить пониження, підлабузництво перед старшим, сильним і чванливість перед меншим, слабим. Особливо перебування більш як 35 років під большевицьким терором негативно вплинуло на ці наші духові властивості. Але якраз ці риси високо шануються й глибоко увійшли в практику життя нашої нової батьківщини. Отож буде добре, коли ми переймемо цю практику від нашого оточення, розумно й ґрунтовно прищепимо її своїм дітям.

Щоб краще зрозуміти справу виховання дітей, слід пригадати собі, в якому стані була ця справа у нас там, на рідних землях. Умовини нашого перебування тут і раніше там де в чому відмінні (а це тягне за собою і відмінність засобів у виховній роботі). Тут ми маємо вільне життя, про яке хіба тільки можна було мріяти. Тут, при бажанні, ми могли б мати свої національні школи. Там про це не можна було навіть і говорити, особливо на великій Україні за царату. Але, з другого боку, там ми мали суцільну національну стихію, особливо на селі, чого не маємо тут. Отже рідна стихія й багата чарівна природа, що впливала на формування тієї стихії, але при цьому чужі школи й чужа адміністрація з чужою державною мовою, нехтування цією адміністрацією всього нашого рідного, а особливо мови, яку презирливо охристили „мужичою", простою, безвартісною. Ось такі виховні складники мали ми на рідних землях. Самозрозуміло, що вплив цих складників на розвиток українських дітей не був гармонійний, взаємодоповнюючий, бо чужа школа не продовжувала тієї роботи, яка була закладена в українській родині на народній культурі. Навпаки, чужа школа не тільки іґнорувала попереднє виховання, але й заперечувала, часто-густо висміювала його. Треба добре собі усвідомити, яку шкоду робили чужі нам російські школи для наших дітей. Природній розвиток нашої дитини, успішно розпочатий в родині, зразу ж затримувався, коли вона вступала до школи. Дитина зразу ж натрапляла на дві труднощі: чужа, незрозуміла мова й чужий, незрозумілий навчальний матеріял. Які труднощі для української дитини мала російська мова, це добре показав С. Васильченко в оповіданні „Роман".

Відомий наш педагог, письменник і громадський діяч Б. Грінченко наводить такі приклади у своїй книжечці „На безпросвітньому шляху". В школах на Україні був свого часу поширений буквар Вахтерова. На одній сторінці подано малюнок: сільський ставок, у березі ростуть верби, під ними сидить хлопець і дивиться на гусей, що плавають на ставку. Під малюнком підпис: „Теґі, теґі, ґусі домой!" Учитель, росіянин, пояснює: „Здесь нарісован пруд, на котором плавают ґусі. На берегу сідіт Вася і клічет ґусей: „Теґі, теґі, ґусі домой!" Після того питає учня, що він бачить на малюнку. Учень без надуми випалює: „Сидить Васька у березі, прудить блохи й говорить: „Тю, тю, які великі, як гуси!" Учень зовсім не зрозумів російського „теґі, теґі, ґусі домой", Вася — нагадало йому ім'я дівчини Васьки, бо на хлопців не кажуть Вася, а Василько, а російське „пруд" пригадало йому українське „прудити" (гонити); вдома він чув, що прудять лише блохи. І тому без надуми дав таку відповідь.

А ось ще такий приклад: „Красная рожа виставілась із калітки". Російська „рожа" значить „пика" чи „морда", а „калітка" — хвіртка в загороді коло хати. Учень зрозумів рожу, як квітку (троянду), а „калітку", як гаманець, і пояснив увесь вираз так: „Гарна троянда висунулася із гаманця". Таке розуміння може викликати в учнів здивовання, що такі дурниці можуть писати в книгах.

Як бачимо з цих прикладів, таке шкільне навчання вносить у мислення дитини хаос і непорозуміння, а тому затримує її природній поступ, породжує зневіру у власні сили й здібності і може викликати психічну травму.

Такий же деструктивний вплив мало й перебування наших молодих людей у російській армії. Немало було анекдотів про „дурного хахла". Сільські хлопці, що попали „у москалі", якийсь час продовжували ще жити рідними образами, уподобаннями й своїм розумінням людських взаємовідносин. Їм незрозумілі були й чужа мова, й презирливе ставлення до них, і безпричинна жорстокість у поводженні. Брак національної свідомости був причиною того, що дехто з них таки намагався забути своє. Повернувшись додому, вони не могли позбутися отих „как" і „што", і так і вмирали „штокалами" чи „москалями" серед своїх людей.

Література Мистецтво Розвага

Віктор Приходько

О. ОЛЕСЬ

(У 10-ліття з дня смерти 22/VII — 1944 р.)

О, дух України! — Орел!
Дух вільний, смілий і високий,
Злети, стурбуй цей мертвий спокій
І влий життя з своїх джерел!

Кілька рядків — і ви чусте, що до вас промовляє Поет. Не тільки Поет, але й Громадянин. Не тільки Громадянин, але Провідник — той, хто кличе, зове до чину, до дії.

Такий — Олесь.

Прийшов він до праці ще тоді, коли всюди було тихо, мертво, коли було,за словами Тараса Шевченка:

Від молдованина до фіна
На всіх язиках все мовчить,
Бо благоденствує...

І, справді, все мовчало, тридцятимільйоновий нарід на Наддніпрянщині майже не виявляв життя.

Поет дивився на цю мертву тишу і в Нього мимоволі вирвалось:

Для всіх ти мертва і смішна,
Для всіх ти бідна і нещасна...

Так, нещасна. Але Поет розумів, а ще більше відчував, що хоч бідна і нещасна, але ж...

Моя Україна прекрасна,
Пісень і волі сторона!

Ця країна не може вмерти, вона буде жити, перед нею — велика майбутність. Але її треба збудити, треба розворушити.

І тому цей сильний, надхнений заклик:

О, дух України! — Орел!
Дух вільний, смілий і високий,
Злети, стурбуй цей мертвий спокій
І влий життя з своїх джерел!

Це писалося десь в 1903 році, але Поет своєю інтуїцією відчував, що надходять інші часи, що для Країни „ранок встає" і що хоч ще „сіються сніги, сіються рясні", але снігам Він радить:

Не губіть ви останньої слави:
Гріє здалека землю усмішка весни,
Пробиваються проліски, трави...

А тому, звертаючись до своїх земляків, він радісно кличе:

Сонце на обрії, ранок встає, —
Браття, вставайте,
Сонце стрічайте,
Ранок встає!

І справді, прийшов „ранок", — революція 1905 року. Україна збудилась. І Олесь був той, що вислав пробудженій Царівні перший привіт, обдарувавши її своєю чудовою збіркою: — „З журбою радість обнялась".

З журбою радість обнялась...
В сльозах, як жемчугах, мій сміх,
І з дивним ранком ніч злилась,
І як мені розняти їх?!

І пробуджена Царівна — Україна зразу полюбила свого Лицаря — Поета. Справді, від „малої" революції 1905 року й до великої — 1917 року, Олесь був той, що панував у серцях пробудженої України, був той, у якого Україна — та велика й широка Україна, — черпала віру, надхнення, свідомість.

І коли прийшов 1917 рік, коли прийшло не лише національне, але й державне відродження України, Олесь був знову той, що виявив чуття і настрої мільйонів сердець, всієї України, ставши її некоронованим національним Поетом.

І справді, Його поезія — „Не даром бились ми за волю", в композиції другого улюбленця України — Кирила Стеценка, в ті незабутні часи загального народного піднесення, 1917—19 рр., — співалася поруч „Ще не вмерла Україна", як національний гимн.

•

Такий Поет Олесь у своїм основнім виявленні, як Його знала і любила ціла пробуджена Україна. Але й пішовши на еміграцію, на довге й сумне вигнання, Поет не розірвав з Країною, він жив її життям, її болями і стражданнями, відчуваючи їх може ще глибше, ще болючіше:

Подайте вістоньку через усі кордони,
Чи в Великодню Ніч у нас дзвонили дзвони,
Чи усміхалися і очі і уста,

Чи вірили в воскреслого Христа?!

І, так само, Україна таємно і „підпільно" жила Олесем, не пориваючи з ним. Совєтський критик В. Коряк, слуга Москви і ворог національної України, так писав у 20-х роках про Олеся: „Тепер провінціяльні баришенції, вчительки по закутках України, попівни, дочки кооператорів і куркулів, вичитують з замилуванням — „Очі розкрила конвалія ніжна", „Опівночі айстри в саду розцвіли",... студійці з театральних гурточків виставляють „Етюди" з млосним коханням, а завзяті непримиримі петлюрівці, після знищення кожної нової банди, на таємних зборах, з участю шпигунів УНР, деклямують: „Меча республіці"*).

•

Такий Олесь у своїй, сказати б, більш ранній творчості. Але ця творчість продовжувалась безперервно майже до самих останніх днів Поетового життя. Збірки поезій, поеми, драми, сатири, вірші і казки для дітей, — ось великий і многогранний обсяг творчости Поета, і не в цій статті його обняти. Зрештою, про творчість Олеся існує вже ціла література, починаючи від критичних оглядів Сергія Єфремова і Михайла Грушевського.

•

22 липня 1944 року Олеся не стало. Умер Поет у чеській Празі, серед похмурої дійсности, коли Чехія, звичайно життєрадісна країна, принишкла під тяжким Гітлеровим чоботом. Україна була далеко, Україна переживала свої жахливі часи. А й над родиною Олесів зависла тяжка трагедія: саме в той час, 17 червня, єдиний їх улюблений син — учений і поет Олег Ольжич, у розквіті віку і сил, загинув серед страшних тортур, в німецькому концтаборі.

Доля дарувала Олесеві перед смертю лише ту полегкість, що Поет, умираючи, про цю трагедію ще не знав...

Уся українська Прага, не зважаючи на той темний, тривожно-небезпечний час, віддала гідно останню пошану своєму Поетові, засипаючи Його квітами...

•

Що можемо зробити ми для Поета з нагоди першого десятиліття Його смерти? Для Поета ми нічого не можемо зробити і нічого Він від нас не жадає. Але для України, для сучасної і майбутньої Олесевої України, ми можемо й повинні дещо зробити... Олесь належить до тих поетів, яких повинна знати ціла Нація, на яких має виховуватися молодь, як знає свого Гетте і Гайне молодь німецька, свого Міцкевича — молодь польська, свого Пушкіна й Лермонтова — молодь московська...

Для цієї нашої молоді мусимо видати вже тепер хоч невелику популярну збірку вибраних поезій Олеся і поширити її так, щоб ця збірка справді знайшлася в руках кожного українського юнака й української дівчини.

Щоб на академіях та поминках, якими — треба сподіватись — вшанує наша, американська українська громада перше десятиліття з дня смерти свого Поета, ця молодь взяла активну і свідому участь...

*) В. Чапленко. Стаття про О. Олеся в журналі „Київ", Филаделфія, за 1951 рік.

Роман Кухар

БЕЗСМЕРТНЕ В МУЗИЦІ

В історії людства судилося музиці служити різноманітним цілям — містичним практикам, танкам і хороводам, театрові й розвазі, школі й церкві, релігії, світоглядам і пропаґанді.

Можливо, що під чарівним закляттям музики перебував свого часу, злої пам'яті, основоположник Третього Райху, Гітлер, чий ріст до влади, зворотні точки життя аж до загину йшли під свідомо інспірованим супроводом мелодій і гармоній музики-чарівниці.

Гітлер був, як відомо, фанатичним ідолопоклонником музичної й світоглядової супернаціоналістичної доктрини Ваґнера. Національна та соціяльна роля музики в житті модерного суспільства — це та, в розумінні Гітлера, якій надали стиль Ваґнер, чи Ліст.

Тож не диво, що під тріюмфальні звуки сурм маршової музики із „Льоенґріна" й „Валькірії" розгорталися пишні театральні видовища нюрнберзьких з'їздів; під супровід траурної музики похорону „Зіґфріда" прощав Гітлер тлінні останки Гінденбурґа словами, навіяними відблиском староґерманської мітології, яку воскресив Ваґнер: „Іди, вождю, в Валгаллю на спочинок"; із заспівом Зіґфріда при символічному куванні меча починалась увертюра гітлерівських готувань до підбою Европи; громами сурм, літаврів і барабанів із прелюдій і симфонічних поем Ліста в фільмових сценаріях воєнних тижневиків, як і „Перстенем нібелюнґів" та іншими помпатичними операми Ваґнера в постійному репертуарі столичних опер і програмах радіо поширювалася саґа про непереможність гітлерівських армій; і, нарешті, концепція ваґнерівської „Загибелі богів" стала Гітлерові моттом, безпосереднім прикладом і поштовхом для його горезвісного „видержання доостанку" в бункері берлінської Райхсканцелярії.

Таким чином, дух ваґнерівської музики сповнив до кінця ролю фатального закляття в житті носія ідеї „тисячолітнього райху".

Подібна роля трубадура російської місії, хоч і з тимчасовим щасливішим оборотом долі, визначена совєтській музиці в плянах носіїв російського імперіялізму. Сенс совєтського музичного мистецтва — в його виключному зведенні до функції турбоґенератора совєтського штучного патосу й до ролі аґітатора московського комунізму.

•

Маніфестація совєтської музики з її пропаґандивною й інфільтраційною ціллю виступає на наших очах: ґастролі совєтського театру опери та балету в Індії, турне совєтських співаків по Канаді, концерти псевдоукраїнського музичного мистецтва у Москві, що мали б бути символом „вічної дружби", — всі вони мають свою недвозначну вимову.

У відміну від музики наличеної театральністю, ґіґантомахією, перейнятої програмовим характером, обчисленою на ефектовність, з її експонентами Маєрбером, Ваґнером, Лістом, Ріхардом Штравсом та сучасними совєтськими епіґонами існує музика одухотворених, глибоко-людяних, вічних вартостей, що не знає служіння ніякого роду тоталітаризмам і імперіялізмам, а лише мовою величної пророчої простоти і прокладає мости в безсмертність.

Саме такою є муза Палестріни, Вівальді, такі — Букстеґудові концерти для короля всіх інструментів, органу, така — вся музична спадщина надхненного Божим духом геніяльного Баха. Чи то в своїх літурґійних Богослужбах, чи в бранденбурзьких концертах, або ж у своїх вікопомних пасіонах св. Матея й св. Йоанна, Бах славить музикою, гідною небесних хорів, честь Вічного.

Того самого характеру трансцедентальности є музика Генделя. Століття пройшли від часу його смерти, а й досі не почула людина міцніших тонів душевного поєднання з Творцем людського життя як у найбільшій ораторії всіх часів, Генделевому „Месії".

„Прийдіть до мене всі, працею морені та перетяжені, і я дам вам спочинок". Із приходом Месії впадуть усі тирани, сильні світу цього, а „дочасне світове царство стане Божим царством, і Господь із Христом царствуватимуть во віки-вічні" — голосить словами Євангелія Гендель у своєму невмирущому хоралі „Аллилуя", що своєю незрівнянною силою ставить молитовно-заглиблену авдиторію перед саме обличчя небесного Маєстату. Такі хвилини душевного оновлення, повного очищення й піднесення можуть давати тільки крайньо рідкісні твори світових майстрів, вроді монументального „Місса Солемніс" Бетговена, чи дилювіяльного у своїх пропорціях твору Берліоза „Реквієм", з його фанфарами наближення Страшного Суду.

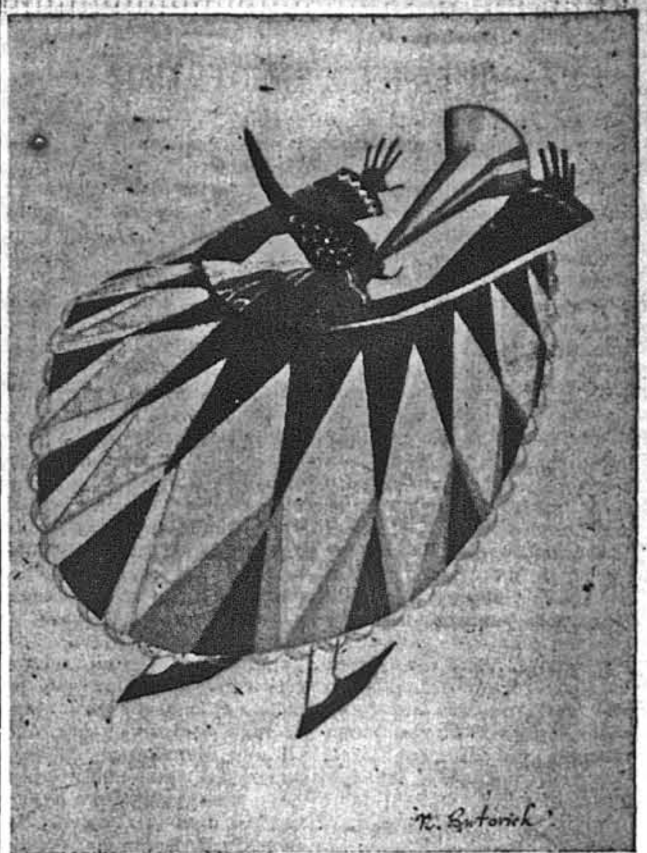
Зокрема, в ораторії досягнув музичний геній людини свого вершка. Її герої — це посланці Божого духа; їхня боротьба й їхні тріюмфи — найвищого й найшляхетнішого звучання. Самій ораторії чужі пристрасть і сантимент, що є рефлексом світського життя. В ораторії, цій найідеальнішій формі музично-драматичного мистецтва, присутні правдивий ідеалізм, криниця й зміст величних ідей християнської релігії. В них схоплена й передана тиха велич.

Мабуть тільки один раз судилося світській, за своїм характером музиці, зрівнятися з площиною духовних творів Палестріни, Генделя, Баха.

Це припало на долю великого музичного революціонера, Бетговена. В музиці цього духового титана об'єднані непроглядні глибини музичного генія Баха й ликуючі висоти чарівника музики Моцарта.

Роля Бетговена в історії музики неповторна; модус його творчости, симфонії, — це безсумнівно завершення музичної досконалости. Він чи не одинокий зумів поставити на рівні ідейного зміс-

(Закінчення на стор. 4-й).

М. Бутович: „Вітер" до балету „Ладо"

ЛАДО

(Казка-балет. Лібретто М. Бутовича, музика Ю. Фіяли)

Ще зарано оповідати докладно про зміст цієї казки-балету. Але кілька слів не зашкодить. Музика до цього балету вже на викінченні. Пише її наш молодий композитор, що проживає тепер в Канаді — Юрій Фіяла. Коротенька історія постання цього балету така. Маляр, що його серцю близькі демонологічні сюжети, спершу дав в кольорах на папері цілу серію демонологічних постатей, потім дав їм акцію — і вийшло лібретто балету. Сюжет — боротьба зими з весною. Шукав за музикою. За порадою покійного музики М. Гайворонського звернувся до Ю. Фіяли, що перебував ще тоді в Бельгії. Фіяла сюжетом зацікавився, а потім так до нього звик, що, як запевняв — „хоч би й за сто років", але музику таки до нього напише. Обставини довго не дозволяли йому приступити до реалізації свого заміру, бо написати балет — це велика праця, вимагаюча і часу і великого вкладу енерґії, постійної інспірації і сталого напруження. Автор лібретто майже був втратив надію на можливість реалізації свого задуму в музиці, тим більше, що звертався кілька років пізніше і до інших музик, але скрізь справа виглядала досить безвиглядно. — Зацікавлення було, але не було матеріяльних можливостей у композиторів, ні найменших надій на можливість пізнішої постановки.

Прилюдний виступ у Літературно-Мистецькім Клюбі з читанням лібретто, демонструванням проєктів костюмів та частинно музики одного з наших молодих композиторів, не дав ніякого позитивного висліду. Наша преса навіть однією стрічкою не згадала про „Лада". Голова Літературно-Мист. Клюбу прийшов був до такого резюме, що коли автор лібретто здобувся на таке діло, то потрапить і решту сам зробити, — Нема про що журитись. Так на тім ціла справа балету і заглухла, як нереальна, безпредметова. Правда, був один голос, який висловив думку, що постановка такого балету могла б більше зробити, ніж кілька кепських книжок про Україну, але на тім і скінчилось.

Рік пізніше випадково трапилась нагода познайомити одного американця зі справою цього балету і він допоміг зробити побачення маляреві з директором одного американського балетного театру. Той зацікавився і просив показати музику.

Тимчасом обставини Ю. Фіяли поправились і він нарешті взявся до писання музики балету. Тепер можемо поділитися з громадянством радісною новиною. — Музика до „Лада" вже справді на викінченні. Восени правдоподібно буде цілком готова.

Одночасно сам казковий сюжет просився на цікаву казку для дітей, і так прийшло до написання віршем дитячої казочки та ілюстрування її кольоровими образками.

Річ ясна, що в наших обставинах, котрі навіть і обставинами назвати тяжко, така книжечка вийти друком не може, бо це могло б видавцеві не оплатитися, — зависокі кошти друку.

Ну, але може пізніше, літ за сто, або двісті, наші правнуки читатимуть про „Лада", чарівного діда з великанською бородою, що її на двох величезних срібних тарелях несуть сині люди. Прочитають і про Ярила, що навесну квітчав дерева, що танцював з копичками сіна, бо „пречудо-пречудесне сталося колись навесну". Прочитають і про відьом, що „вдарили вони у поли і пішли довкола колом". Довідаються і про вовкулак, що Яґілку — богиню весни хотіли вкрасти...

Пізнають, як „у темнім лісі Щекавиці" жила з татом Яґілом наша пра-прадідівська богиня, як до неї Ярило сватавсь, знатимуть про їх весілля і нарешті про траґічну смерть молодих. Зате потім радітимуть їх чудесному врятованню самим дідом Ладом.

„Як би Лада не було, по весні б і загуло!" Можливо, що наші правнуки будуть дивуватись, як то можна „у жупані рожевенькім, ще й на конику біленькім" по небу скакати, бо ж для того є суперсонічні аероплями. Але діти все є діти, і все їм можна пояснити слово „буцім то", або, як тут кажуть, — мейк іт белів.

Це мейк іт белів має теж свій чар. Тільки базуючись на нім, постав цей балет і музика до нього!

М. Бутович

З БАНДУРОЮ В СМЕРТНИХ КАМЕРАХ

Підготова великого ювілейного свята, що його влаштував у березні ц. р. Дітройт під проводом Літ.-Мист. Клюбу, щоб ушанувати 30-річчя праці Капели, звела мене близько з бандуристами, з яких не один носить у своїй пам'яті чимало макабричних епізодів зі своєї біографії. Є між ними молодші, з генерації, що виросла вже за часів большевизму, а є теж люди літні, які ще добре тямлять визвольні змагання і яким легко було причепити ярлик „збройного повстання" проти большевицької влади і за це карати за статтею російського чи нібито українського кодексу. До цих саме і належить Д. Кравченко, людина з вигляду майже зруйнована, але духом кріпка, дармащо за ним багато років заслання і тюрем.

Газетярська звичка не дала мені спокою. Почувши про минуле Кравченка, та й ще про те, що на засланні він зустрів славного мистця, б. керівника Капелі Бандуристів Кабачка, я рішив, коли вже відгомоніло ювілейне свято Капелі, видобути з нього якнайбільше подробиць з років його „ходіння по муках".

— Розкажіть, як ви попали в бандуристи? — в першу чергу прошу п. Кравченка.

Він коситься трохи на мій бльокнот, що його я витягнув з кишені, і це примушує мене спитати: чи може йому незручно попасти в пресу, може в нього там який родич залишився?

— Може і є хто в живих, — відповідає. — Але нічого. Пишіть. Хай друкують.

І почав оповідати. Я ледве встигав записувати те, що важливіше.

„Нас було в батька хлопців четверо і шестеро дівчат. Старшого брата комісари спіймали, порубали на куски і в мішку повезли до Дніпра й кинули в ріку. Двох молодших постріляли, відрубавши перед тим руки. Вони були командирами в отамана Зеленого. Мій батько був у місті почесним чоловіком. Він був старостою собору і головою банку взаємного кредиту. Зяті мої всі заслані до далеких таборів без права листування, і їх доля невідома.

В 1921 р. я не знав, де мені подітись. Натрапив якось на майстра бандур Дем'яненка. Він питає мене: „Хочеш зробити добре діло для України? Ти співак добрий. От тобі кобза!"

І в 1922 р. ми вже виступали. Нас було шість чоловіка із Баришполя. До нас пристали ще три особи і ми почали своє турне з того ж таки міста через Рогозів, Вороньки, Старе, Єрківці, Харківці, Підсінне і так по Дніпру. Обслужили Лівобережжя і Правобережжя, в Каневі концертів дали незчисленну кількість, були також в Яготині, Березані, Золотоноші, Лубнах і ще в багатьох місцевостях. Успіх мали надзвичайний. Хати, читальні, школи завжди були повні, партизани на передніх лавках.

Та згодом почалася біда. У Броварях забрало нам ГПУ двох бандуристів. До нас тоді пристали дві дівчини, що добре грали й співали. У Каневі забрали знову двох. Ого, — подумали ми, — тепер черга за останніми. На нараді рішили зробити перерву і я поїхав до Маріюполю і там влаштувався на залізниці. Співав у церкві і за те отримував 120 карб. Та якось до Маріюполю заїхала харківська пересувна опера і мені дириґент Попов запропонував вступити в оперу. Я згодився якийсь час попрацювати в опері, але незабаром зорганізувався новий квартет бандуристів, і більше я в оперу не пішов. За зрив роботи нас судили, але Козицький і Верниківський захистили. З квартету зробився квінтет, бо до нас пристав ще добрий музика Глушко. Працювали в Фільгармонії і обслуговували армію.

Кравченко спинив свою розповідь, наче пригадуючи щось.

— А як ви в тюрму і на заслання попали? —питаю.

— Ось послухайте. Приїхали ми у Свердловськ і спинились в гостинниці „Уральськ". Дали лише два концерти, і в один день заарештували мене і Скибу. Посидів я у свердловській тюрмі з тиждень, а потім мене перевезли до Москви у Бутирки. В вагоні обабіч мене сиділи вартові і пильнували, щоб не повісився. З головніших статтей в мене була 58 і „українська" 54. Це — „збройне повстання проти радянської влади". З Бутирок мене перевели на Луб'янку в смертну камеру. Сидів там одинцем вісім місяців. Поводилися зо мною так гарно, що тільки вибили нижню щелепу, а верхню зоставили не зовсім цілу. На допити водили під руки, а потім почали носити на ношах. Харчували уколами. Один раз у вікно сказав мені вартовий, щоб одягався і виходив „с всщамі". Через п'ять хвилин я вже був внизу і одержав свій мішок. Підійшов до дижурного і попросив, щоб мені дозволено побачення перед відправкою. Він мені каже: „Вот на тєбє бумажку, распішісь". Я побачив, що справа йде про „срок" і про далекі табори, і тоді повторив прохання про побачення з дружиною. Сказав, що дружина чекає вже два тижні в Москві, щоб зо мною побачитись. „Ну вот, іді туда в дверь" — сказав він мені. Я послухав. Він наздогнав мене і як штовхнув у зад ногою, то я носом пролетів по асфальті метрів з десять. Розбив ніс, а з лиця здер майже всю шкіру. Мене взяли на ноші, перев'язали і вкинули в телячий вагон. По дорозі до Владивостоку побував по різних тюрмах. У Владивостоці мене негайно викликали у „Третю часть". Я обомлів. Оце треба буде розписуватись на додатковий реченець! Та не так вийшло. Начальник побачив ящик з бандурою і каже: „Прійді вечером да поіграй мнє". Я був радий, і, звичайно, прийшов. Грав і співав, а він уважно слухав. Коли ж скінчив „Думи мої", побачив у нього в очах сльози. Він почав мене випитувати, звідки я і сам згадав про себе, що він з Катеринослава. Я скористав з нагоди і попросив, щоб він мене залишив у Владивостоці, бо я не виживу при 60 градусах морозу. Та він тільки зітхнув і сказав: „В тебе тяжка стаття. При контролі тебе зразу вишлють".

— І що, вислали? — питаю.

— Так. Попав я до бухти Нагоєво. Звідтам погнали нас піхотою до Магадану. Там мені, щоправда, пощастило. Як ділили по спеціяльностях, я попав до артистів і мене залишили при клюбі ім. Горького. Там побув місяців зо три, аж одного дня викликали на вахту: „Какая статья?" Не було що скривати: 58-ма. Після кількаповерхової московської лайки запало рішення: повезти „бандітскую морду" в саму глибину тайґи. І повезли відкритим вантажним автом у 65 градусів морозу. Я тоді гірко плакав і як міг боронився від вітру моєю вірною подругою бандурою... Привезли мене на Верхній Тайожнік, там я рубав ліс, будував дороги. Згодом перевели на Нижній Тайожник, потім на Кинжал, на Карахалін, на Оротухан, в Усть Утіне. Після всіх тих митарств, проф. Сластьонов представив мене комісії як вичерпного зі сил. В мене дійсно була тільки шкіра і кості. Перевезли мене знову на 23-ій кілометр від Магадану. Одно лихо — подумав я...

Згадавши те безнадійне своє положення, Кравченко замовк, помітно зворушений.

— А кого з замітніших українців ви там зустрічали? Я чув, що Кабачка, — пробую завернути його увагу з особистих кошмарних переживань.

— Отож на 23-му кілометрі зустрів я того, що мені і всім нам, бандуристам, такий дорогий, — Володимира Андрійовича Кабачка. А сталося це так. На вахті мене питають, що це в мене за інструмент. Коли довідались, кажуть, що в них вже є один музика, Кабачок. Я аж підскочив із радости. І справді, — швиденько знайшов я його і вхопив в обійми. Для спання дали мені найкращий куток, а що в Кабачка було погане місце, я в свого сусіди, цигана, за дві пайки хліба виторгував місце біля мене. В Кабачка вигляд був жахливий. На голові ні волосинки, вуса білі, а в роті ні одного зуба... Про це вже кати в ГПУ постарались. Жував яснами, ще й жартував, що в нього, мовляв, ясна наче зі сталі.

На другий день мене знову викликали і наказали дати за день 8 концертів. Боронивсь я, казав, що ледве на ногах тримаюся. Загрозили знову, що в тайґу пошлють ліс рубати, але таки випросив я в них відпочинок. А потім почав я обслуговувати „палатки". Не забуду ніколи, наприклад, „палатки ч. 8." Це був табір інвалідів. Уявіть собі: самі сліпці. А як вони мою пісню сприймали!...

Виїжджаючи з інвалідного табору через три місяці, я попросив столярів, щоб зробили таку саму кобзу, як у мене, і за їх труд кожного дня давав пайку хліба. Коли бандура була готова і струни натягнуті, я урочисто вручив її Кабачкові як дарунок. Він аж заплакав із радости. „Дай Боже, щоб вона ставала вам так у пригоді, як мені стає", — сказав я йому і швидко після того від'їхав.

Мабуть сам Бог мене вчна-

(Закінчення на стор. 4-тій)

Марія Пастернакова

ЧИ БАЛЕТ Є МИСТЕЦТВО?

Коли дирекція Канадійського Національного Балету звернулася з проханням до міської управи в Торонті дати їй грошову допомогу на покриття ґастрольних витрат, радний п. С., обурений, сказав: „Балет не є культурою, він є звичайною розвагою для мешканців міста, як кіно або кінні чи байсиклові перегони". Прохання відкинуто. Та враз загуло на сторінках читача в місцевій пресі. На обиду відповідали обидами, що ставили під сумнів особисту культуру пана радного, його просто називали a narrow minded man. Хтось вибрав інший спосіб. Підступно чи за згодою привезено п. радного на виставу балету і модерного мистецького танцю, що йшли в програмі канадійського танкового фестивалю в Торонті. Допомогло. На найближчому засіданні міської ради п. С. сам запропонував дати Національному Балетові піддержку в сумі 1,000 долярів.

У нас ніде й ніколи не могло б таке трапитися, бо українці люблять сценічний танець у всіх його формах, тому й вставляють його як окрасу в програму різних, навіть поважних імпрез і роковин. Звичайно, організатори зустрічі мистців з громадянством у Торонті теж заплянували в концертній програмі танець і запросили солістку Рому Прийму з Ню Йорку показати своє мистецтво нарівні з іншими артистами високої кляси. В „Книзі Мистців" вміщено знимки наших визначних танечниць — О. Вікул, А. Заварихіна, О. Заклинська, І. Голубовська, Р. Прийма, О. Цьвора, — як рівновартісних, можна б навіть подумати, улюблених членів мистецької плеяди. Чому ж тоді на сесії мистців, де говорили про сучасний стан музичного, образотворчого і театрального мистецтва, не було й згадки про сценічний мистецький танець? Невже ж на нього не тільки торонтонські міські радні, але й українські мистці дивляться як на візуальну розвагу, що рухом і кольором надає живости іноді безнадійно нудним імпрезам та зі сонного настрою будить публіку? Ні, це мабуть в останній хвилині зайшли в програмі сесії несподівані зміни, бо ж не хочеться й подумати, щоб легковажно, а то й свідомо поминули велике значення клясичного балету в театральній культурі України.

А це ж уже на переломі 19—20 ст. уроженці України Преображенська, Ніжинський, Ліфар і ін. піднесли клясичний балет на вершини чистого мистецтва і він упродовж десятків років проходив через сцени Києва, Харкова й Одеси. І хоча між членами тих ансамблів було і є багато чужинців, в тому числі передусім росіяни, все ж у справу зростання клясичного балету ,що його Баланчин, балетмайстер нюйоркського балету, слушно називає міжнародньою мистецькою власністю, українці теж внесли свій творчо-мистецький дух. Від 1931 р. появляються в Україні балети з українською тематикою, ставлені українськими балетмайстрами до музики українських композиторів. Наприклад, балет Вериківського „Пан Каньовський" на сюжет народної пісні про Бондарівну з хореграфією Литвиненка, „Лілея" на основі поеми Т. Шевченка з танцями Данкевича, „Лісова Пісня" за Лесею Українкою М. Скорульського, „Ніч під Різдво" за Гоголем, примітивно-етнографічна „Бісова Ніч" В. Йориша. Тісно з клясичним балетом в Україні пов'язані прізвища таких видатних балетмайстрів, як згадані вже Литвиненко, Данкевич, також Болотов, Віґільов та Вирський, ансамбль якого відзначено на міжнародному фестивалю танцю в Лондоні. Композитор Антін Рудницький написав модерну музику до балетів „Дніпрельстан" та „Буря над Заходом", Микола Колесса — музику до балету „Довбуш", що його ставили після війни у Львові. На особливе вирізнення заслуговують перші солісти українського балету в Україні, як Гаврилова, що так і померла на сцені під час вистави, Анастасія Василева, заслужена артистка України, що з особливим чаром відтворює героїнь ідилічного українського фолкльору, з молодших Анна Шелест, Олександер Соболь, блискучий виконавець ролі „Арлекіна" в балеті „Карнавал" та принца в балеті „Лускоріх", В. Богданов, соліст київського та харківського балету, Дуленко, Васіна, Манкутевич та ін.

В Театральному Інституті в Києві Неллі Манчинська, хореограф-педагог, вчила довгі роки ритмо-плястику для введення елементів танку і ритмічного руху у театральні вистави. В київській Хореографічній Школі викладачем був хореограф О. Саєнко, що під час війни продовжував працювати в театральній студії О. Гірняка у Львові. Українським театрологам добре відомо, яку велику увагу приділяв Лесь Курбас у модерних виставах театру „Березіль" хореографії, як одному із засобів сценічного мистецького вияву. Там працювали окремі балетмайстри, як Надія Шуварська, Анна Купфер, Євген Віґільов.

Хто ж з нас, львов'ян, не пам'ятає хвилин мистецької насолоди, особливо цінних у воєнні тривожні дні, на виставах клясичного балету у Великому Театрі! Це ж київські балетмайстри Віґільов, Трибубов, Штенгел ставили в рр. 1933—44 перші повні балетні вистави світового репертуару та частину українського балету „Лілея" п. н. „Сільське кохання", з чоловими солістами В. Переяславець, Р. Геринович - Ланська, Сахарчук, Ярославців та ін. І так Львів, поруч Києва, Харкова, Одеси, став новим осередком плекання клясичного балету в Україні.

В Західній Україні не було традиції цієї форми сценічного танцю. Львів, відгороджений твердим кордоном від центральної України, вільніше сприймав культурні впливи зі Заходу, де клясичний балет ще по Французькій революції, у висліді політичних і соціяльних змін, настільки втратив своє значення, що мусів шукати нової батьківщини в Росії. З Німеччини і Швайцарії по першій світовій війні проникають у Західню Україну нові мистецькі танкові ідеї, що знаходять між молодими українськими танечницями гарячих визнавців. І от Оксана Федак-Драгомирецька закінчила Академію Евритмії Жак-Далькроза в Женеві і відкрила свою власну студію у Львові. Хоча це була більше музична як танкова метода, майже всі танечниці модерного напрямку спирають на ній свою танкову освіту. Під впливом школи „визволеного" (від змеханізування) танцю німкені Мері Віґман, Дарія Кравців створила хореографічну картину „Ікони" у візантійському стилі до хоралу В. Барвінського, що з успіхом йшла у Великому Театрі в Львові. Оленка Заклинська, що від юности літ своїх проходила танком через сцени й естради Західньої України, завершила свої танкові студії у високій школі Розалії Хлядек у Відні та добула відзначення на міжнародному фестивалі у Брюселі за танець власного укладу „Дорога" до музики Лиська. Мистецьке обличчя Роми Прийми формувалося в стилі Кройцберґової сатири і філософських міркувань. А далі Оксана Вікул, Ірина Голубовська, Снігурович - Нижанківська — всі вони, надхнені духом модерного мистецького танцю, продовжують працювати у тій ділянці на еміґрації, наближаючись у своєму мистецькому відчутті до стилю великих модерних хореографів Америки — геніяльної Марти Ґрегейм, Доріс Гомфрей та Джозе Лимон. На еміґрації теж, майже у всіх столицях Европи й Азії, давали вистави клясичного балету В. Заварихін з дружиною Анною, яка тепер веде школу в Торонті. Балетмайстер О. Буряк ставить балети в Англії, відомий популяризатор українських народних танців В. Авраменко працює в Америці й Канаді.

Не для розваги публіки, а для росту українського танкового мистецтва прима-балерина Валентина Переяславець вже п'ятий рік веде в Ню Йорку школу клясичного танцю, щоб виховати молодих танцюристів для українського національного балету. Вона, чудовий педагог і знавець клясичного танцю, дає абсолютну певність, що танцювальний ансамбль поставить на високому мистецькому рівні. І тільки постійна фінансова піддержка, прим. Фонду Культури, допоможе їй перевести в діло цей великий мистецького й національного значення задум. Хто зна, чи тоді не поверне до рідної установи молоденька солістка балету у Ванкувері Оля Попович (Бетті Поп), що її саме заанґажували до Канадійського Національного Балету, і Клавдія Андрейчук з балету Волкова в Торонті, Б. Гаврилюк, талановитий соліст в групі модерного танцю Віллі Гансон (Монтреал). Наталія Будка, чолова солістка балетної школи Жанет Болдуїн в Торонті, Оленка Цьвора, що веде власну балетну школу в Америці, і багато інших молодих українських майстрів, що сьогодні своїм балетним умінням підносять добре ім'я чужинних шкіл і груп. Коли до співпраці з п. Переяславець стануть наші композитори й малярі, тоді всі разом зможуть створити нові балетні вистави, що у старий репертуар внесуть свіжий подих і клясичним формам нададуть українського обличчя.

Короткою статтею годі охопити всі види українського сценічного танцю, як теж дати їх чітку аналізу. Для цього необхідне окреме ілюстроване видання, що розкрило б дійсний стан українського танкового мистецтва від його здогадних початків аж по сьогоднішній час, з підкресленням впливу народного танцю, як джерельної сили, вказало б на його тісний зв'язок з театральною культурою і вкінці розвіяло б сумнів — чи балет є мистецтво.

З БАНДУРОЮ В СМЕРТНИХ КАМЕРАХ

(Продовження зі стор. 3)

городив за це. Мені вдалося дістати пашпорт на „материк". „Урки" зробили за гроші. Коли б не війна, може б і викрили та дали 10-ту. Я попав на пароплав, що йшов у Владивосток. А там у бухті хитро дістався на станцію, переїхав до Новосибірська, а звідтам почав митарствувать. Де пішки, а де товарняком дістався до Алмаати, потім до Ташкенту, а згодом на Україну. Зробив щонайменше 15 тисяч кілометрів. Тепер живу в вільній Америці і лікую рани душевні й тілесні... Те, що довелось пережити, либонь гірше як розстріл...

— А втім, коли б не бандура і ваш голос, Даниле Варфоломійовичу, може б і спасіння не дочекали.

— Це правда. Моя бандура відіграла велику ролю на Колимі. Пошлють бувало мене з одної командировки на другу. Привезуть, і, здається, пропав. Зараз на другий день прямо в забой взяли, або змерзлу землю заставили киркою і ломом копати. Страшна робота. Ввечері приходжу до ліпкома. Болить спина, — скаржусь. Дає соди в порошку і за статтю питає. Довідається, хто такий і давай лаяти, контрреволюціонер, бач, був у „Вільному Козацтві"!..

— Довгенька вийшла моя розповідь, — закінчив п. Кравченко. Може й видрукувати не захочуть.

Довгенька, але й цікава. — І запевняю, що видрукують. — Але пишіть спогади, широко, з усіми деталями, — заохочую. — Буде ще один документ найстрашнішої доби, що її переживає наш нарід.

Списав В. Несторович.

Ігор Соневицький

Сильветка молодого українського музики

Чимало української молоді студіює по американських каледжах; щороку виходять нові професіонали з різних ділянок науки і мистецтва.

Цього року українське громадянство має рідку нагоду вітати молодого музику Маркіяна Бачинського, абсольвента Істман Скул оф Мюзік оф ди Юніверситі оф Річмонд.

Маркіян Бачинський, син гімназійного професора, народився у Львові. Вже напровесні свого життя відзначався непересічними музичними здібностями. Це спонукало батьків віддати його на науку гри на скрипці до професора Рубінґера. І так одночасно з гімназійною освітою в Коломиї він присвячував музиці весь час, вільний від шкільних зайнять.

Події другої світової війни приневолили Маркіяна покинути рідний край. Разом із своїми батьками він опинився на еміґрації. Не зважаючи на важкі умовини скитальщини, продовжував свої музичні студії насамперед у Віденській Консерваторії, а опісля в славнозвісному Моцартеумі в Зальцбурзі.

В 1948 р. Маркіян Бачинський переселюється до ЗДА. Після короткої перерви відновлює свої музичні студії: вчиться насамперед у Муррей Стейт Каледж, де продовжує науку гри на скрипці у відомого українського

Маркіян Бачинський

скрипаля і композитора Р. Придаткевича. Одержує ступінь бечелера оф Мюзік Едюкейшен. На літніх курсах флоридського університету молодий музика студіює композицію під керівництвом славнозвісного піяніста і композитора Ернеста фон Доґнані. Звідсіля при допомозі стипендії влаштовується в університеті в Річмонді, де й закінчує свої музичні студії, здобуваючи звання Мастера оф Мюзік ін Композішен.

Після дворічної праці в теці молодого композитора знаходяться такі твори: фортепіяновий концерт е-моль, одночастинна симфонія Е-дур, Рондо для оркестри, Алеґро для оркестри, твір для мішаного хору а капелля „Осінь" (в двох частинах), композиція для духових інструментів, Прелюдія, Алеґро і Хорал для камерного ансамблю, Дивертисменти і есеїз для симфонічного бенду.

Всі вичислені твори були публічно виконані перед американською авдиторією.

Завчасно ще давати будь-яку оцінку творчості М. Бачинського. Адже відомо, що молоді композитори в початкових творчих періодах беруть зразки чи радше кореспондують з творчими елементами попередників. Інколи минає досить довгий час, поки композитор надасть своїй мові оригінального забарвлення і знайде для неї найвідповіднішу форму.

В загальному, одначе, треба ствердити, що волюмен творчої інвенції молодого композитора шукає свого вислову в архітектонічно - складніших музичних формах в царині оркестральної музики. Оркестра зі своїми величезними технічно-виразовими можливостями і багатством кольористичних відтінеів симфонічної палітри найбільше приваблює молодого композитора; оркестра стає немов найяскравішим виразником його ідей.

Маркіян Бачинський, окрім своєї праці в педагогічній і композиторській ділянках, хоче присвятитися вивченню української народної музики.

Отож хай сила, що б'є струмом з вічно свіжих джерел народної музики, надхне його творчий дух; хай родяться нові твори, овіяні своєрідною красою та запашним ароматом української поезії.

З КОНЦЕРТОВОЇ ЗАЛІ

Камерний вечір в Л.-М. Клюбі в Ню Йорку

Треба зазначити, що камерна музика у нас не дуже в великій пошані, хоч часом можна її почути у виконанні наших кращих виконавців. Це дуже шкода, бо камерний стиль є зразок чистої музики, де зміст і рафінована форма на першому місці; тут немає місця до зовнішніх ефектів, або дешевих і банальних тем. У нас є всі можливості виконати тріо, квартет, або сонату для скрипки і фортепіяна, тощо. Так само дуже цікаво звучать пісні та романси з фортепіяном, скрипкою, або з тріо.

Тому мені хочеться відзначити цей вечір, який є досить рідким винятком на лоні наших вечорів та концертів. Програма переносить нас у передклясичну добу, коли почала розвиватись тематична музика та її „корона" — соната. Відповідну різноманітність внесли в програму три жанри: рояль — solo, скрипка і рояль, та спів з роялем. П. Каранович виконала сонату Скарляті, „Зозумо" Дакена (який є подібний своїм стилем до Скарляті) і менует Рамо в концертовій обробці світового віртуоза - піяніста Леопольда Годовського. Піяністка має гарну европейську школу і благородну маніру триматися на естраді та користуватися технічно-віртуозними засобами, які в неї не є метою, а лише методою змістовно показати музичний твір.

П. Мегасюка я чув вперше. Він є обдарований скрипак-соліст з надзвичайно глибоким „тоном" та бездоганною чистотою інтонації. Маючи таку піяністку, як п. Каранович, скрипак міг вільно віддатись настроєві для виконання його програми. Найбільш вдало було виконано варіяції Тартіні - Крейслера. Чудово звучала „Чакона" — Віталі. Скрипак і піяністка досягли відповідного ансамблю. Останнім номером програми був виступ співачки пані Приймової (професора Укр. Муз. Інституту). Вона виконала клясичну арію та цілу низку старовинних французьких пісень — „бержерет" (французькою мовою).

Виконання пані Приймової просте, щире цілком відповідало стилеві цих наївних пісень. Пані Приймова має, як кажуть французи, „шарм", тобто щось чарівного в манірі усміхатись та виразом обличчя доповнити музично-текстовий образ. В цілому вечір справив гарне, культурне враження. Публіка гаряче вітала виконавців.

Проф. Володимир Грудин

З нових видань

УКРАЇНІКА

Dr R. Seichter. Die Ukraine — Aufdruecke des Bezirks Odessa und ihre Echtheitsmerkmale. Mit 15 Abbildungen. Soltau. 4,50 DM.

Ця книжечка Голови „Ukraine Philatelisten Verband" відомого знавця українських марок д-ра Рудольфа Зайхтера присвячена головним виданням українських марок лише Одеської Поштово-Телеграфної Округи 1918 року. Вона доказує, як глибоко опрацьовується українська філателія і то не українцями. З якими деталями, і, я б сказав, любовію підходить автор до кожного типу Одеського тризуба. Прекрасні фотоілюстрації побільшених тризубів на окремих таблицях з вичерпуючим описом дають можливість добре розпізнати правдиві одеські тризуби від фальшивих. А останніх так багато. Це дійсно наукова праця. Книжечка видана Берлінським Філателістичним Клюбом лише в 100 примірниках, які всі нумеровані.

Капітан-Лейтенант Фльоти Святослав Шрамченко

Степан Женецький

ОБРАЗОК

(З лемківських нарисів).

Клопіт має Іван Куцманюк, і то великий клопіт: десь довідалися пани з ґміни, що його дід, чи прадід, був хрищений у костелі, бо тоді ще не було у нашому селі греко-католицького священика, і тепер не дають йому спокою. Все закликають його до ґміни і там намовляють, аби переніс свою метрику з церкви до костелу та щоб зробився поляком.

Того року, то вже щось аж три рази кликали його до ґміни: раз десь взимі, а два рази навесні, в самий яр, коли то ґазда має найбільше роботи в полі. І хоч Іван від першого разу рішуче заявив їм, всім тим панам в ґміні, — панам „вуйтам", панам „секретажам", і іншим панам „посесорам", що він хрищений в церкві і ніколи римо-католиком, ані поляком не був і не буде, то це ніщо не помагало. Пани з ґміни не тратили надії й далі закликали Івана. Думали, що ану ж, колись їм таки здасться Івана намовити.

Іван вже й почав сердитися нарешті. Бо де ж таки: настала весна, пригріло сонечко, сніг згинув, люди вже й ярувати беруться — он Петро Бацан поїхав орати на Чернигу, а Гантошко Дроздюк — скородити під Патрулю. І він собі збирався йти орати на Мижиділи — так ні: прийшов солтис і каже, що він знов має завтра йти до ґміни, бо вчора прийшов „фирлядунок" до нього.

Іван знав добре, чого то його кличуть. Напевно не за податки, ані секурацію, бо це все він відразу поплатив, як тільки прийшли перші жовті папірчики. Це певно знову кличуть його пани з ґміни на поляка намовляти.

— Ну, що ж — сказав Іван жінці — ходивєм тільки разів, то ще й тот раз піду повісти панам у ґміні, що шкода їх фатиґи, бо я поляком ніколи не був і не буду...

На другий день Іван не поїхав, як думав, орати на Чернину, але пішов до ґміни. А там, замість застати, як першими разами, пана „вуйта" або пана „секретажа" — застав... польського ксьондза.

— „Ва, що ж — подумав собі Іван, — ксьондз, то й ксьондз... Я і ксьондзові те само повім, що панові „вуйтові" й панові „секретажові" повідав...

Сказав голосно:

— Слава Ісусу Христу! — і ввійшов до середини.

Ксьондз відповів: „Нєх бендзє похвальони" і почав його відразу навчати, що він не повинен казати: Слава Ісусу Христу, тільки: нєх бендзє похвальони, бо його дід чи прадід був у костелі хрищений, отже був поляком, тому й він, Іван, є також поляком. А що кожен поляк говорить і Бога хвалить по-польськи, тому і він, Іван, також повинен говорити і Бога хвалити по-польськи.

Іван і ксьондзові повів те саме, що вже багато разів говорив панам у ґміні:

— Мене, прошу ксьондза, христили в церкві, і я є українець. А говорю і Бога прославляю так, як умію, як мене мої татуньо й мамуня навчили: по-своєму, по-українськи...

Взяв шапку, сказав: Слава Ісусу Христу — і пішов з канцелярії. В дверях повернувся і промовив:

— А більше най мене ксьондз не закликають і на ніщо не намовляють, бо з того ніщо не буде... Шкода вашої фатиґи й часу — то вам бравітер*) повідам...

Іван думав, що після такої бесіди ксьондз, та й всі інші пани з ґміни, дадуть вже йому спокій і більше не будуть кликати.

Так ні! Ксьондз ще раз намовляв його — але тим разом не ходив уже Іван до ґміни, тільки ксьондз прийшов до Івана, до його хижі.

А було це так: одного дня, після Великодня, прийшов ксьондз до Траскови з молитвою до своїх вірних, хоч там був лише один римо-католик, солтис. Давніше він ніколи не приходив, але того року прийшов, бо десь у ґміні в якихось книжках вичитав, що тут є кілька ґазд, яких батьки, діди, чи ще прадіди, були хрищені у костелі, як ще церкви в нас не було. І до них-то всіх прийшов ксьондз з молитвою, щоб навернути їх „на лоно Мацєжи" і „на вярен ойцуф"...

Іван саме щось собі ґаздував за хижею, аж тут прибігає його ґаздиня, та й повідає:

— Іди, Іване, до хижі, там прийшов польський ксьондз, та й за тобою питає...

Іван відкотив рукави, поправив шапку і вонуючись**), чого то ксьондз прийшов до нього — вступив до хижі. Коло порога застав він солтиса і ксьондза. Солтис тримав у руках миску з водою, а ксьондз говорив молитву і кропив тою водою Іванову хижу. А як скінчив, тоді повів до Івана:

— Прийщовім до вас з молитвою, ґаздо, бо ваші родичі належали колись до моєї парафії, то, й ви належите...

— Та дякую вам барз красні, — відповів гідно Іван, — щось-те не погордили мною та й не поминули моєї хижі... Але у нас був вже наш священик з молитвою...

— Ну, тамтой єгомость був у своїх парафіян, у греко-католиків, а я ходжу по своїх римо-католиках.

— Але ж я не є римо-католик, я ж уже раз вам повідав!

— Але ще будете...

— Ні, не буду!..

Ксьондз побачив, що в колисці сидить спокійно дворічний Іванів синок і цікаво споглядає то на тата, то на ксьондза, то на маму.

— І цей ваш синок, ґаздо, також колись ще буде моїм парафіянином...

Потім витягнув з книжечки образок і дав малому. А Іванові сказав:

— На другий раз прийду подивитися, що ви з тим образком зробили.

— А що ж би мав робити, — повів Іван, — повішу на стіну, так, як усіх святих.

Ксьондз пішов, а Іван зараз таки повісив новий образок поміж образи на стіні, і вся Іванова родина ще того самого вечора молилася до нього, як і до всіх образків, так, як їх мама й тато навчили: по-своєму, по-українськи.

*) бравітер — рішучо.

**) вонуватись — дивуватись.

А. Юриняк

ЛЮБИЙ

(Новелетка)

— Не треба, не треба цього! — стрибало перед ним в очах.

Зустрівши якусь перешкоду, язичок полум'я хитнувся вгору і вниз, затанцював на місці; врешті видовжився понижче рядка, полишаючи вузеньку смужку неторкнутою. Сема це вразило. Встав з місця, нахилився. Вогонь уже згас, але маленька смужка, що її вогонь оминув, залишилася. Сем підняв клаптик паперу і поклав його в записник, до кишені.

— — — — — —

Швидко, дуже швидко мчить трансконтинентальний експрес, перекидаючи мандрівника з берегів Атлантика до блакитних вод затоки Сан Франсіско Сидячи на веранді готелю в Окленді, Сем милувався розкішною панорамою затоки і тихоокеанського красеня-міста. Люди його цікавили мало, жив своїм внутрішнім життям, повнею недавно минулого.

Безперечно, він не винен: він мусів був нарешті виєснити їх взаємини. Неллі — занадто вродлива, занадто приваблива жінка, щоб він міг далі вдовольнятися платонічною дружбою. І то не місяць, не півроку, а, здавалося, без кінця.

— Мені так добре. Нічого далі і нічого більше! — говорила щоразу Неллі, помічаючи з його боку любовну нетерплячку. — Плотська любов? Фізична агресія? — це те, що мені найменше до смаку!.. І вслід за цим дзвінкий, задиркуватий сміх. Сміх, що казав не вірити її словам; що кликав, власне, до „агресії", до мужеської дії.

І хто б не помилився? Хто б інший утримався в безконечність „на межі"? Врешті тою — де той мужчина, що його в цім випадку не роздирали б підозри, сумніви, муки ревноців?..

Ні. Він таки не винен, що не видержав. Він мусів був „дерзнути" — хай там буде, що буде.

Сталося злє. Наступного дня Сем не побачив Неллі. На дзвінок вийшла сестра, подала до рук Сема лист. І знову — дурень! Треба було не читати одразу, а розпитати у сестри — де ж Неллі? Цілком можливо, що Неллі була тоді ще вдома. А він поринув у читання! Тим часом двері закрилися — хто ж стане чекати, поки він прочитає довжелезний лист?! Йому самому видалося незручним читати біля дверей, і він одійшов у парк напроти, дочитував лист на садовій лаві.

А двадцять хвилин пізніше на дзвінок Сема вже ніхто не вийшов. Поблукав з годину в парку і подзвонив знову — не обізвався ніхто. Другого дня — те саме. Знайшов двірника, спитав. — Виїхали, — каже, — ще вчора вранці. Куди — не знає.

Виходить, — виїхали тоді, як Сем сидів у парку, втретє перечитуючи листа...

— — — — — —

Витягнув записник, знайшов обгорілий клаптик паперу. Тримав у руках і воскрешав згоріле...

.... „Мені приємно бути завжди бажаною, а не взятою. Мужчин багато, і майже кожен з них цікавий (бо видає з себе максимум!), поки домагається взаємности, і абсолютно нецікавий, коли вже її має. Не гадаю, що б ти становив з цього виняток. Тепер навіть знаю напевно. Виняток я знаю лише один: мужчину, який відразу сказав мені, що для нього взаємність не важить, бо він не еґоїст, не самець-еґоїст. Він має іншу коханку — спорт. І мені з ним добре: він мене зовсім не в'яже; приходить, лише коли покличу, і ні на що не претендує. Взагалі, поза спільною „спортхвилиною" я для нього не існую. І так само він для мене.

Чи ти хотів би бути на його місці? Ні, не так: чи ти зміг би бути на його місці?

Уявляю собі, як ти перебираєш в умі всілякі окреслення — „ізми", від снобізму починаючи. Та це дарма: так воно є, чи, точніше, так буває на білому світі..."

— Цікаво було б побачити її „спортового" коханця! — промайнуло в голові Сема, і він почув, як зуби йому заскреготіли.

— Спалю зараз і цю „реліквію"! — і Сем, запаливши сірника, підніс його до клаптика паперу. Папірець спалахнув і вмить згорів. Але не весь: з одного кінця залишився білий шматочок — малесенький, як на одне коротке слово. Чомусь вогонь його не брав.

Сем здивувався. Потім ускочив до кімнати, знайшов у шухляді якусь рідину і капнув раз — другий. На вцілілому білому клаптику виступило одне слово: „любий!"

Те, що не могло згоріти.

БЕЗСМЕРТНЕ В МУЗИЦІ

(Закінчення зі стор. 3)

ту релігійних творів своїх великих попередників. багатство світської ідейности. І так, на грані клясичного й романтичного світу, поруч божественних протагоністів релігійних творів музичних архимайстрів минувшини саме Бетговен виніс на недосяжні духові висоти людську долю й саму людину, інтерпретатора Божої волі.

Той, кому дано протиставитися своїй власній супротивній долі з безкомпромісовою пристрастю борця, що віддзеркалене в його пересвідченні: „Я схоплю її, долю, обіруч, і ніколи їй не дозволю здавити себе", і в боротьбі, гідній титанів, подолати її, став неперевершеним бардом світової людської долі.

Вона сама, раз репрезентована історичними здвигами й падінням Наполеона в переломовому творі епохи „Ероїці", згодом гримить ударами п'ястуків об двері Людини в його безсмертній П'ятій, то знову зводить смертельний бій у царині ідей, що закінчується нарешті перемогою добра над злом у величній Дев'ятій Симфонії.

А втім, усюди, і в найлютішій боротьбі ідей, залишається Бетговен речником великодушного, шляхетного світогляду, візії самого Творця. З частини хоралу до слів Шіллерової „Оди до радости", що є заключенням Дев'ятої, усвідомляємо джерело генія й духової сили Бетговена.

Напрямом української сучасної музичної творчости повинен бути не шлях панівного сьогодні музичного екзистенціялізму, продукту покованого людського духа й його всіляких дрібних модерних експонентів, а божественне полум'я того маяка, яким освітили дорогу в вічність велетні духа. Їхня творчість — це лише дороговказ, сам же геній української духовости повинен спромогтися на самобутнє формування сучасного „credo" українського музичного мистецтва.

Є підстави сподіватися, що українська музична творчість, черпана століттями з глибокої криниці невмирущої народної пісні, високоякісно формована ще з часів Бортнянського, плекана Сковородою й Шевченком та незчисленними любителями музики, діждавшись достойних творів Лисенка й пізніших чільних репрезентантів нашої музики й звільнившись дорешти від духових пут ворожої займанщини, проголосить незабаром гідне „вірую" нашого національного музичного генія в сучасній добі українського „рисорджименто".

Дух нашої прадідівської землі, неозорих степів і грандіозних вод, які ще прославляв старий Геродот, поклик з сивої давнини Володимирових багатирів, невмируща запорозька слава, історія походів на Синоп, народних революцій Хмельниччини й Коліївщини, вікова протимосковська й протипольська боротьба, вперті змагання двадцятих років і славнозвісний рух спротиву безстрашних героїв УПА, а поруч того питомий українській духовості християнський мілітантний ідеалізм — зможуть і повинні надхнути творчий український дух, що удостоївся б спадщини велетнів світової музики.

ТРИ РОКИ

10 травня 1951 року із Радіовисильні ВГОМ у Ню Йорку передано першу авдицію новозорганізованої Української Радіопрограми під керуванням Петра Мельника в Ню Йорку. Таким чином 10 травня 1954 року сповнилися три роки існування й праці нашої Радіопрограми. За ці три роки наша Радіопрограма пройшла — хоч важкий — але успішний шлях у своєму розвитку: від авдицій раз у тижні, в неділю, згодом почерез передавання двічі в тижні — до сьогоднішнього її передавання: наша Радіопрограма стала першою в Метрополії щоденною Українською Радіопрограмою.

Сьогодні, на порозі четвертого року існування нашої Радіопрограми, ми оглянемося на пройдений шлях й коротко пригадаємо однаково найважніше з авдицій нашої Радіопрограми, як також ті дії харитативного й загальногромадського характеру, що їх провела за час свого існування наша Радіопрограма, йдучи назустріч відповідним потребам і маючи в цьому повну підтримку збоку своїх Шановних Слухачів.

Торкаючись змісту авдицій нашої Радіопрограми й нагоди, коли вони передавалися, згадаємо — на першому місці — авдиції, що їх передавано з нагоди й для відзначення традиційних церковних свят: Христового Різдва й Христового Воскресіння. Ці передавання започатковано Свят-Вечірньою Авдицією в Свят-Вечір 1952 року. Ці святкові авдиції, з нагоди Різдва й Великодня, що стали традиційними в рямках цієї Радіопрограми, мали на меті причинитися до закріплення в нашому громадянстві відчуття потреби притримува- [illegible] що ними жив та існував український нарід.

Другий рід авдицій Радіопрограми, що стали також невід'ємною складовою частиною її змісту, це авдиції, присвячувані роковинам великих подій з нашого минулого. Ці авдиції започатковано передаванням останнього дня жовтня 1951 року для відзначення роковин Листопадового Зриву 1918 року. Відтоді — присвячуємо постійно окремі авдиції усім важливим подіям, що сталися в минулому, присвячуємо також і тим, що йдуть тепер. Мета їх: підтримувати в широких колах Слухачів невпинний спогад про світле минуле українського народу й цим кріпити віру в його майбутнє.

Третя ділянка авдицій нашої Радіопрограми впродовж років її існування, це авдиції, присвячені життю українських організацій і всієї української спільноти на терені З'єдинених Держав Америки. Манiфестації, з'їзди, збори, конференції, святкування, фестини, концерти, й прерізні культурні й мистецькі імпрези ширшого національного характеру, були відмічені окремими згадками нашої Радіопрограми. В цій ділянці була тісна співпраця з Українським Конгресовим Комітетом Америки й тому постійно передавано „Інформації Українського Конгресового Комітету Америки", знайомлючи Громаду Слухачів з усіми справами загальногромадського характеру. Особливу вагу присвячувала наша Радіопрограма справі Українського Народного Фонду, влаштовуючи в рямках авдицій виступи представників наших Організацій з промовами й закликами в справі вплачування датку.

Окрему увагу ми звертали на справу української дітвори й української молоді, зорганізувавши свого часу низку авдицій для дітей, а також декілька авдицій для молоді.

Долі наших залишенців в Европі проявлювано повне зрозуміння в рямках Радіопрограми. Зорганізована й переведена нашою Радіопрограмою збіркова акція п. н. „Діти — дітям", мала поважний успіх і багато причинилася для підсилення допомогової акції в користь українських дітей в Австрії й Німеччині. На іншому місці — один із фрагментів відгомону тієї нашої акції.

В постійному контакті з нашими Слухачами — чи етером, чи листуванням — наша Радіопрограма старалася відчути потреби й побажання наших Слухачів. Їхні листи до нас, їхні відповіді на наші запити (в останньому часі — відповіді на Анкету нашої Радіопрограми) давали нам постійно й дають на майбутнє поради, що і як ми повинні робити, щоби відповісти всім бажанням наших Слухачів.

На цьому місці ми повинні ствердити з особливим притиском, що всі фірми й Установи, які є спонзорами нашої Радіопрограми, завжди і в кожному випадку мали повне й беззастережне зрозуміння для потреб справи нашої спільноти та радо віддавали оплачувану ними пору для змісту й передання відповідних авдицій. Це саме й давало нам змогу виконувати й наше власне бажання й бажання наших Слухачів.

Закінчуючи це загальне підсумування праці нашої Радіопрограми, треба згадати ще про влаштовувані Радіопрограмою т. зв. Зустрічі Слухачів. Їх було досі вже три — й кожна наступна бувала численніша, різноманітніша й багатша програмою.

Готовимося тепер до четвертої, в надії що вона буде найкраща.

Минулорічні Зустрічі були для нас поважним моральним, а навіть і матеріяльним успіхом. Вони давали нам також нагоду безпосередньо говорити з нашими Слухачами, пізнавати себе взаємно та — в безпосередній розмові — вияснити неодну справу. В тих розмовах виринали нові думки, що їх згодом ми старалися реалізувати.

Наше бажання тепер, перед цьогорічною Зустріччю: щоби вона зібрала якнайбільше наших Слухачів; щоби усі ми провели дружньо й радісно ті години на дозвіллі; і, щоб Зустріч стала новим етапом на шляху існування, дальшої праці, розвитку й досконалення нашої Радіопрограми.

Петро Мельник,
Керівник Української Радіопрограми, Ню Йорк.

Петро Мельник, власник і керівник Української Щоденної Радіопрограми.

П. Мельник передає малому Михайлові Гой, уродженому каліці, в Нюарку чек на суму 677.50 дол., зібраних Радіопрограмою на купно протез.

В СТУДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЩОДЕННОЇ РАДІОПРОГРАМИ: Письменник-фейлетоніст Іван Керницький (Ікер), п. Орися Гунчак, колишня заповідачка і П. Мельник, керівник Радіопрограми.

З ЛИСТІВ СЛУХАЧІВ РАДІОПРАГРАМИ П. МЕЛЬНИКА В НЮ ЙОРКУ

Подяка і признання від Владики.

„...Дякую за ласкаву пам'ять та вияви пошани до моєї особи. Дякую, що зволили присвятити моїм відвідинам храму й вірних св. Юра в Ню Йорку частину радієвої програми, призначеної для українських слухачів, що в немалій мірі причинилося до масової участи вірних у Богослужбах того дня. Кожному відомо, що радіо відограє велику й поважну ролю в освідомленні слухачів та читачів. Тому керівники всіх наших радієвих програм мусять вважати на зміст тих програм та незабувати дати слухачам крім розривкових чи бизнесових авдицій також авдиції, що релігійно освідомлювали б наших вірних та вказували небезпеки, що загрожують неосвідомлення у вірі від різних сект та ворогів душі. Ще раз сердечно дякую, бажаю повних успіхів Вашим радієвим програмам та остаюсь в Христі, Константин, Єпископ-Екзарх."

Від Головної Управи Т-ва Б. Вояків УПА.

„...Відділ Т-ва б. В. Української Повстанчої Армії в Ню Йорку повідомив Головну Управу Т-ва, що Ви відмовились прийняти винагороду за оголошення у Вашій радіопередачі заклику до українського громадянства взяти участь у Святі УПА та про Ваше бажання — пожертвувати цю винагороду на хворих й інвалідів б. вояків УПА. Цією дорогою складаємо Вам найсердечнішу подяку в імені всіх тих, що для них ця жертва призначена..." За Головну Управу Т-ва б. Вояків УПА в ЗДА, Е. Нестерук, секретар, 12 листопада 1951.

За передання бажань Мамі Радіослухачки.

„Щиро дякую Вам, що Ви пішли назустріч моєму проханню і подали на хвилях етеру бажання для моєї мами, п-ні Ольги Томашівської... Кілька слів я хотіла б сказати в зв'язку з Вашими турботами, а радше колодами, які Вам кидають під ноги. Не зневірюйтесь! Загал нашої еміграції щиро вдячний Вам за Ваше діло... Ми не артисти й не музики, але нам дороге українське слово й українська пісня... Живемо на провінції, в чужому середовищі, тому для нас Ви справді дорогий недільний гість... Ірина й Богдан Джиґало", Ню Паледон, 8 липня 1951.

Знайшов випадково друзів.

„Учора чув я на Вашій програмі таке оголошення: Клементина і Михайло Вукало зложили і. т. д. Дуже мене це втішило, бо я віддавна пошукую тих своїх друзів. Тому прошу Вас прислати мені ласкаво їх адресу, за що згори дякую..." Дмитро Шпак, Джерзі Сіті, 13 жовтня 1952.

Критичні заваги під адресою програми.

„...Нехай кожна передача представляє собою одну гармонійну цілість, а не хаос припадково призбираних пластинок (рекордів). Одну передачу можна присвятити оперовій чи опереткoвій музиці, інші історичним або побутовим пісням. ... Не треба наслідувати шаблонів американських комерційних авдицій, ані тим більше польських авдицій. Треба, щоб кожна передача мала голову і ноги. Треба особливо дбати за свіжість і повну актуальність новинок, не подавати старих вістей, хіба у формі оглядів подій. Хай Ваша авдиція переміниться в високоякісну авдицію кращих европейських і американських радіостацій!" Степан Гоцуляк, Ню Йорк, 26 червня 1951.

Неприємне оголошення для Радіослухача.

„Великим плюсом Ваших авдицій є розмірно велика частина музичних точок, а що не щадите також часу на подавання щоденних вістей, та за це належиться Вам признання і щира подяка від всіх, що люблять українську пісню і цікавляться всім, що діється в світі. Але є і один мінус, навіть дуже прикрий. Бога ради, чому Ви постійно реклямуєте похоронне заведення...? Це ж жах! На ніякій іншій авдиції я не чую ніколи, щоби хтось з чужомовних авдицій реклямував якогось свого фунеральника... Майте милосердя над Вашими слухачами, та ж Ви щоденно бажаєте нам усього добра, отже не бажайте смерти... Вибачте мені мою щирість..." Дам'ян Горняткевич, Ню Йорк, 21 квітня 1954.

Відгук новачок на збірковий заклик.

„... Ми новачки роя „Вивірка" з Джерзі Сіті пересилаємо $5 для українських дітей, що залишилися в Европі. Разом з нашою малою жертвою, шлемо їм привіт і щирі Різдв'яні побажання. Люба Дідурик, Христя Боднар, Тамара Мельник, Оксана Гузар, Марійка Одуляк, Люба Вітер". 1 грудня 1952.

Поради ученого.

„... Ваша програма, назагал, складена добре, але тому, що вона щоденна, мусить уникати одноманітности. Для цього треба частіше міняти репертуар головно пісень... Треба викинути всякі танґо, вальси, тощо. Ні мелодія, ні слова ні музика — не наші, тому нема для них місця в українській радіопередачі... Треба перемінити вступний заспів „Гей нуте, хлопці". Починати українську радіопередачу піснею про горілку, мед і пиво — якось не пасує до доби, що переживає Україна тепер, ані до становища нашої еміграції... Краще б починати молитвою „Владико небо і землі", або піснею з „Наталки Полтавки", „Де згода в семействі"... А. Яковлів, Флашінґ, Л. Ай., Н. Й.

Управа СУСТА вдоволена.

„Управа Союзу Українських Студентських Товариств Америки з великою приємністю довідалась, що Українська радіопрограма, якої Ви є керівником, з днем 5 жовтня 1953 переходить на щоденне пересилання... Ми ніколи не забудемо тієї великої прислуги, що її безкоштовно зробила Ваша Радіопрограма студентству, головно в часі перед і під час першого Конґресу українського студентства Америки..." Заст. Голови Вол. Петришин, Екзек. секретар Мик. Костко, Н. Й., 1 жовтня 1953.

Від Головної Управи ООЧСУ.

„Головна Управа Організації Оборони Чотирьох Свобід України в Ню Йорку з приємністю вітає керівництво української радіопередачі в особі п. П. Мельника з нагоди дотеперішньої діяльности... Сподіваємось, що будемо висловом нашого членства, щоб українське слово в дальшому існуванні Вашої передачі частіше лунало і щоб воно скріпило нас на дусі — перетривати лиху годину і щасливо вернутися у вільну Україну." За Головну Управу ООЧСУ — Винник, 7травня 1952, Н. Й.

Від діяча культури.

„... Хоч на початках довелося Вам проковтнути неодну гірку пігулку громадської несвідомости, байдужности та неприхильности, то моральне вдоволення з довершеного діла хай буде Вашою найкращою нагородою. Бажаю Вам, щоб тисячі „спонзорів", українських установ і організацій, у найближчому році виявили повну піддержку для рідної радіо-програми, а тим самим допомогли Вам здійснити щоденне надавання української радіо-програми." В. Ратич, 16 травня 1952.

ПРО ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ СССР

(Закінчення зі стор. 1.)

Александра і отримали запевнення, що „Інститут" є і залишиться вповні автономною науковою установою, діючою на судово затвердженому статуті, без будь-якої формальної чи фактичної залежности від когонебудь із зовні. Завдання „Інституту" є стисло наукові, а не політичні; „Інститут" має подавати тільки об'єктивний науковий матеріял із совєтознавства і не є справою „Інституту", які політичні кола будуть на підставі цього матеріялу робити політичні висновки.

Українські науковці підкреслювали на пресовій конференції, що одним з мотивів їхнього приступлення до „Інституту" було саме те, що набрали переконання, що „Інститут" буде діяти дійсно автономно і без посторонніх впливів і що незалежність наукових обстежень і висновків буде повністю забезпечена.

Полк. Кмета як також представники преси висловилися, що все одно українська прилюдна опінія залишиться в цій справі дуже сторожкою і обережною. Врешті тільки практика виявить наскільки наукова і політична незалежність „Інституту" справді буде здійснена і збережена.

Мова і видання

З вияснень доповідачів на пресовій конференції виходило, що в основному урядовою мовою „Інституту" буде російська мова, одначе з найдальше посунутою ліберальністю у відношенні до неросійських мов, зокрема української. Український сектор „Інституту" буде послуговуватися українською мовою. В даний час виходять дві офіційні публікації „Інституту": „Вестник" і „Бюлетень". Є пляни в дальшому видавати тільки „Вестник". Одначе паралельно до російськомовного „Вестника" зможе появлятися, при передумові наявности кваліфікованого наукового матеріялу, також українсько-мовний „Вісник", в якому, при згоді білорусів, могли б появлятися також білоруські наукові матеріяли.

У зв'язку з цим було піднесене питання українських видань, книжок, журналів, часописів та інших матеріялів в бібліотеці „Інституту". Українські науковці мали отримати запевнення, що існує можливість дуже значного поширення бібліотеки, так само через включення українських матеріялів, як і чужомовних видань, потрібних для праці українських науковців.

Жадна академія наук

Українській пресі звернуто увагу на обставину, що „Інститут" є установою для дослідження в першу чергу совєтських справ, з наголошеним зацікавленням найновішими розвитками в СССР, згл. в совєтському бльоці. Идеться отже про студію справ, які розгорнулися на Сході Европи від часу великої революції. „Інститут" не є підмінкою якоїсь академії наук, яка має розглядати всі аспекти життя підсовєтських народів, отже старовинну і дореволюційну історію, літературу, мистецтво, музику і подібне. Праці „Інституту" мусять мати ближче чи дальше пов'язання з феноменом большевизму, комунізму та інших сторінок життя, зв'язаних з совєтською системою.

Стипендії

Щодо стипендій, доповідачі виснили, що до „Інституту" вплинуло досі понад сто українських заяв про стипендії, які поділено на два списки. З першого списка, 43 заяви, признано 38 аплікантам, тимчасово відставлено 5; із призначених 38 стипендій досі зголосилося 27 аплікантів. На обміркуванні є другий список, разом 76 внесків. Із інших національностей признано стипендії: росіянам 20, білорусам 5, тюрко-татарам 2, кавказцям 3, полякам 2, французам 1. Знамениe при українських внесках те, що стараються за стипендії досіль головно тільки старші люди, менше середнього віку, майже немає молоді (два випадки).

Адміністрація Інституту

Виникло також питання про адміністративний персонал „Інституту", який досі був цілковито опанований росіянами. Пресі були подані вияснення, що є роблені заходи, щоби добитися справедливого і слушного вирівнання тієї диспропорції в користь неросіян, в тому числі і українців; є неначе узасаднені підстави приймати, що ці вимоги будуть у проглядному часі полагоджені позитивно.

Окремо було розглядане питання, чи відплив українських наукових сил до „Інституту" не підірве, а принаймні не послабить важко позицій власних українських інституцій як: НТШ, УВАН, УВУ й УТҐІ? Дискусія в цій справі не була надто оптимістична.

Стосунки з пресою

Ред. Мирон Коновалець підніс справу дотеперішнього ставлення „Інституту" до української преси. Як голова Союзу Українських Журналістів, д-р Мирон Коновалець („Християнський Голос"), гостро запротестував у своїй заяві, що управа „Інституту" дозволяє собі робити недопустимі розрізнення між українською пресою. Отже цілком довільно на конференцію до Туцінґу деякі українські газети були запрошені, інші поминуті. Скільки б українська преса не різнилася б між собою, це є внутрішня справа українців; але назовні вона є один вислів української прилюдної опінії, отже чужинці мають її трактувати, як одну пресу. Ці практики призвели до того, що на знак протесту деякі українські газети (напр. „Сучасна Україна" і „Шлях Перемоги") не прислали на сьогоднішню конференцію своїх представників.

Так само нетактовно і навіть визиваюче було присилання до українських газет запрошень до Туцінґу російською мовою. Коли правдою є українська рівноправність, про яку тут було стільки мови, чим собі пояснити ці практики? — Доц. І. Бакало вияснив, що в цих поминутих запрошеннях, згл. висилках російських запрошень абсолютно не було політичної гри і зловмисности, а просто технічні недотягнення, навіть недбальство, які в будучності будуть викорінені.

Ред. Пеленський просив у проф. Ветухова виснення, чому на наукову конференцію не прибув разом з ним проф. Микола Чубатий і яке є ставлення Українського Конґресового Комітету Америки до справи включення українських науковців до „Інституту"? Проф. Ветухів відповів, що проф. Чубатий, хоч мав уже оплачений летунський білет, в останній хвилині відмовився від подорожі, мотивуючи це лихим станом здоров'я, а крім того, здається, не придбав на час пашпорту. Щодо УККА, то проф. Чубатий і проф. Ветухів отримали від УККА повновласті діяти по цій лінії, отже проводять справи щодо української участи в „Інституті" згідно з своїми мандатами. ‚Виснення' проф. Ветухова наявно не задовольнили, бо в Европі панує переконання, що УККА не схвалює приступлення, на теперішніх умовах, українців до „Інституту".

Професор Петро Курінний звернувся до преси з проханням, щоби виєднати для акції українських науковців в Мюнхені моральну підтримку українського громадянства.

пр

(За „Укр. Самостійником")

З совєтського побуту

РОСТОВ

До речі про Ростов. Симпатичне місто. Я там був цієї осени. Проїжджав. Славне, спокійне місто. І клімат доволі м'який. Ще й до того повна відсутність хуліганства.

Навіть трохи дивно, чому б це?

Молода дівчина може вільно вночі по вулицях пройтися. Ніхто її не зачепить. Ну, як — сама, я, безумовно, не знаю, не запевняю. Но вдвох або невеличкою групою — можна навіть вільно ходити. Ніяких таких заперечень. Навіть пішоходом дозволяють ходити. Даремно не спихають, лаятись — то, безперечно лаються. Но, проте, між собою, не в сторону прохожих.

Ця поява, в розумінні повної відсутности хуліганства, я думаю, приходить за рахунок фізкультури; фізкультура завжди відтягає громадян від хуліганства.

А фізкультура в цьому полудневому містечку знялася на повну висоту. Футбол, естафетний біг, пірнання і плавання на кожному кроці. В цьому відношенні це дивовижне містечко.

Я сам був наочним свідком ось якого спортового випадку. Сиджу я в міському парку. Читаю, як зараз пригадую, газету. Дискусійну сторінку. А кругом м'яка осіння погода. Сонце золотиться. На лавочках публіка сидить. Така тиха, осіння картинка, без слів.

Тут же по алейках невеличкий хлопчина вештається. З коробочкою. За п'ятачок чоботи чистить.

Присмоктався цей хлопчина і до мене. Почав мені ґвазяти чобота за п'ятачок. Закінчив один. Тільки присів за другий, аж тут ззаду враз хтось гульк мені на плечі.

Дивлюсь — якийсь незнайомий чоловік в купальнику через мене перескочив. Тільки я зібрався його вилаяти, сукиного сина, зате, що через незнайомих перескакує, як тут враз ззаду знову — геп, другий перескочив.

Всіх їх чотири перескочило.

Ось, думаю, і наочне хуліганство.

Та враз дивлюсь — нема хуліганства. Чиста фізкультура. Перескоч. В перескакування молодь змагається. Гарно так через сидячих людей перескакують.

Хлопчина, той, що чобота чистить, каже:

— Ви не бійтесь. Вони тут завжди в перескоч трініруються. Давайте другий чобіт. Сідайте!

Ну, що ж думаю, нехай, краще перескоч, ніж хуліганство. Проте, другого чобота я не дав дочистити.

Видав хлопчині п'ятачка і поспішив швиденько до виходу. А то, думаю, на ходу почнуть перескакувати — ще перекинуть, чортові фізкультурники. А потім вставай.

Вийшов на вулицю — знову спокійно. Чисто, гарно.

Ніяких зайвих криків. З пішоходу не спихають.

Просто не місто — акварельна картинка.

Переклав — В. Дубина.

Іран ставить себе по стороні Заходу

Тегеран. — Прем'єр Ірану, генерал Фазлолляг Загеді склав заяву, що її іранська преса вважає історичною для долі цього краю. У своїй заяві він зажадав закінчення поеріоду ізоляції Ірану в міжнародньому світі й поставити Іран по стороні вільного світу, щоб і самому скористати з його допомоги для збереження власної волі. З цим закликом прем'єр Загеді звернувся до групи іранських редакторів. Провідною думкою іранського прем'єра було доказати, що є нісенітницею твердити, нібито можна бути невтральним і зберегти невтральність в майбутньому при поділі світу на нинішні його два засадничі й взаємно ворожі табори. „Ми були свідками, як аґресори безпардонно скуповували невтральні країни, порушуючи міжнародне право і свої власні зобов'язання. Тому є очевидною річчю, що в цьому неспокійному світі держава може зберегти себе тільки тоді, коли має силу спротивитись аґресорові". — Промова прем'єра Ірану натякає виразно на конечність „вийти з ізоляції", спричиненої англо-іранським конфліктом за нафту, отже підготовляє іранську публічну опінію до проголошення згоди в цій справі, що має відбутися в наближчому часі. За коментарями іранської й американської преси, заява генерала Загеді наближує момент приступлення Ірану до реґіонального антикомуністичного пакту безпеки, яким насправді є турецько-пакістанський пакт.

Філіппіни теж проти невтральности

Маніля. — Президент Рамон Маґсайсай заявив, що Філіппіни мусять вибрати поміж комуністичним і демократичним світом. Нав'язуючи до останньої сутички поміж американськими й комуно-китайськими літаками, він звернув увагу на дуже поважну й грізну міжнародну ситуацію і рішуче заявив про свою солідарність із ЗДА. Він критикував виразно політику невтральности Індії та Індонезії і виступив проти речника групи філіппінських сенаторів, що також рекомендують невтральність, як базу для закордонної політики. Маґсайсай заповів, що скличе нараду для прийняття або відкинення американської пропозиції щодо участи Філіппін у проєктованому південно-східньому азійському пакті безпеки і зазначив, що з свого боку зажадає від ЗДА ясного становища щодо негайної допомоги, на випадок, коли б Філіппіни стали предметом аґресії.

Сіям — антикомуністична фортеця

Вашингтон. — Сіям (Таї) стане основою для оборони Південно-Східньої Азії перед дальшою комуністичною аґресією — так виходить з оприлюдненого тут пляну розбудови сіямських збройних сил та військово-технічного приготування краю. Цей плян складено після детальних нарад, що їх ведено у Вашингтоні впродовж останніх двох тижнів між військовою делеґацією, що прибула була до ЗДА під проводом шефа сіямських збройних сил і інших високих старшин, та департаментом оборони і американським об'єднаним штабом. Зокрема передбачається побільшити існуючу в Сіямі американську військово-технічну місію. Число 503 сіямських старшин, які тепер вишколюються в ЗДА, буде побільшене. Коло 100,000 теперішня сіямська армія буде подвоєна, так само кількакратно будуть побільшені військові резерви усіх родів зброї. Коштом 3,000,000 дол. буде побудований стратегічний шлях, що на довжині 297 миль сполучатиме найважніші артерії краю. Плян розбудови сіямських збройних сил обрахований на 5 років, але його здійснювання пічнеться негайно і буде переводиться з цілим поспіхом у зв'язку з загрозливою ситуацією від сторони Індо-Китаю та з виразними дальшими аґресивними плянами Комуністичного Китаю.

Хочуть продати державні фабрики гелію

Вашингтон. — Секретар Внутрішніх Справ Даґлес МкКей затвердив пропозицію Бюра Копалень про те, щоб держава припинила продукцію гелію і передала або продала фабрики, що продукують цей газ, приватним фірмам. Бюро Копалень прийшло до висновку, що уряд повинен продати всі чотири фабрики гелію, застерігши собі право набувати цей газ, потрібний для оборони країни, від приватних фірм. Досі продукують гелій в таких місцевостях: в Амарілло і Екселі в Тексасі, Шіпроку в Ню Мехіко та в Отісі, Кензас. Бюро Копалень проєктує ввести ще й такі зміни: 1. Зредукувати число теперішніх копальняних районів із дев'ятьох до чотирьох. 2. Відділити адміністраційну, здоровну та інспекційну частину копалень від технічно-дослідчої частини. 3. Скоординувати і збільшити статистичну аналізу праці. 4. Прийняти новий реорганізаційний плян, згідно з яким централя в Вашингтоні відповідала б за загальне керівництво, децентралізуючи окремі керівництва. Бюро пропонує збільшити виховну працю в ділянці безпеки праці в копальнях.

Посмертні Згадки

КОРНІЙ КУРИЛКО, член відд. 487 У. Н. Союзу в Сейнт Пол, Мінн., помер 20. липня 1954, в шпиталі по операції, в 51. році життя. Покійний походив з Полтави, Україна. До Америки прибув в 1951 році. Оставив у смутку дружину Ніну, сина і доньку. Громада Сейнт Пол втратила щирого працівника, який присвятив свої університетські знання для культурно-освітної праці. — В. Й. П.!

ОСИП СТРОК, член Б-ва св. Василія, відд. 161 У. Н. Союзу в Ембридж, Па., помер дня 22. липня 1954. Покійний походив з с. Киматики, пов. Мостиська, Галичина. Оставив у смутку дружину Марію і дві доні. Похорон відбувся 25. липня з укр. катол. церкви св. Петра і Павла. — В. Й. П.!

ПЕТРО КОХМАНСЬКИЙ, довголітній член відд. 308 У. Н. Союзу в Іст Сейнт Луї, Ілл., помер 23. липня 1954 р., в 69. році життя. Покійний походив з с. Черниця, пов. Броди, Галичина. Оставив у смутку дружину Анну, сина і доньку. — В. Й. П.!

ТАРЗАН, ч. 3316. Контратака

SAVAGE SMILE SHADOWED TARZAN'S FEATURES AS HE INSTANTLY GUESSED THE TRUTH. THE LION DROPPED INTO CROUCH PREPARING TO CHARGE.

TARZAN STOOD WAITING. HE COULD HAVE TAKEN TO THE TREES AND ESCAPED, BUT A SPIRIT OF BRAVADO PROMPTED HIM TO REMAIN.

HE MEASURED THE DISTANCE WITH TRAINED EYE AS THE LION SWEPT TOWARD HIM; THEN HIS SPEAR HAND FLEW BACK AND HE LAUNCHED THE HEAVY ANTHOREAN SPEAR.

Дикий усміх затінив Тарзанове обличчя, як він негайно пізнав правду. Лев сів напочепки, приготовляючись до атаки.

Тарзан став, чекаючи. Він міг підскочити на дерева і втекти, але дух хоробрости заохочував його залишитись.

Він вишколеним оком мірив віддаль, як лев повз до нього; тоді держак його списа замахнувся назад, і він пустив важкий анторенський спис.